

”Minä olen kehittynyt ihmisenä” Itse haluaman roolin vaikutus kehitysvammaisen henkilön arjen toimijuuteen

Hannu Korhonen

Opinnäytetyö

Helmikuu 2018

Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala

Toimintaterapeutti (AMK), toimintaterapian tutkinto-ohjelma

Tekijä(t) Sukunimi, Etunimi Korhonen, Hannu	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Päivämäärä 02/2018
	Sivumäärä 66	Julkaisun kieli Suomi
		Verkkajulkaisulupa myönnetty: x
Työn nimi Opinnäytetyön nimi "Itse haluaman roolin vaikutus kehitysvammaisen henkilön arjen toimijuuteen" <i>Mahdollinen alanimi "Minä olen kasvanut ihmisenä"</i>		
Tutkinto-ohjelma Toimintaterapia (AMK) tutkinto-ohjelma		
Työn ohjaaja(t) Mari Kantanen, Sanna Sihvonen		
Toimeksiantaja(t) Kehitysvammaisten Tukiliitto Ry		
<p>Opinnäytetyön tarkoitus on selvittää, millainen vaikutus on kehitysvammaisen henkilön itse haluamalla tekemisen roolilla arjen toimijuuteen ja toimijuuden kokemiseen. Työn toimeksiantaja oli Kehitysvammaisten Tukiliitto Ry. Luovien terapiamenetelmien käyttö on lisääntymässä enemmän ja enemmän kuntoutuspuolella. Tämän vuoksi on tärkeää saada tutkittua tietoa sen vaikuttavuudesta ja mahdollisuuksista, jonka kautta herätellä kiinnostusta aiheen laajempaan tutkimiseen.</p> <p>Kehitysvammaisille henkilöille annetaan hyvin helposti passiivinen tekemisen rooli, joka ei motivoi ihmistä oppimaan uutta ja olemaan aktiivinen omassa arjessaan. Oletetaan, ettei henkilö osaa tai voi tehdä asioita kehitysvammansa vuoksi.</p> <p>Opinnäytetyön aikana kyselytutkimukseen osallistuvat henkilöt ovat saaneet vapaaehtoisesti itse päättää tekemisen kohteesta ja siinä otettavasta roolista. Työ paneutuu vapaaehtoisien, itse valitun, mielekkään tekemisen roolin vaikutuksiin henkilön arjessa. Teoreettinen viitekehys muodostuu Inhimillisen Toiminnan mallin (MOHO), toimijuuden, toimintakyvyn, roolin ja kehitysvamman ympärille.</p> <p>Tutkimus on tyypiltään kyselytutkimus. Menetelmänä käytetään kyselylomaketta. Kysely tehdään kehitysvammaiselle ja lähihenkilölle eli työntekijälle yhtä aikaa. Kyselyssä selvitetään kehitysvammaisen henkilön arjen toimintojen (oma-aloitteisuus, itsenäinen toiminta, itseohjautuvuus) kehittymistä näytelmäkerhon (teatterista voimaa vuorovaikutukseen) aikana. Opinnäytetyö tehdään käyttäen kvalitatiivista ja kvantitatiivista tutkimusta.</p> <p>Tulokset kertovat henkilöiden henkisestä eli toiminnallisen identiteetin kasvusta, sosiaalisten- ja vuorovaikutustaitojen kehittymisestä ja asenteiden muutoksesta positiivisemmaksi. Lisäksi tekemisen kohde ja toiminnallisen roolin ottaminen koetaan mielekkääksi ja rohkaisevaksi.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Toimijuus, kehitysvamma, rooli, toimintakyky, mielekäs tekeminen, inhimillinen toiminnan malli (MOHO), itse haluttu tekeminen (TAHTO), toiminnallinen identiteetti,		
Muut tiedot Salassa pidettävät liitteet tulee merkitä. Merkinnästä tulee käydä ilmi, mitkä liitteet ovat salassa pidettäviä, mihin salassapito perustuu ja mikä salassapitoaika on. Esimerkiksi: Liitteet 1,4 ja 7 ovat salassa pidettäviä, jotka on poistettu julkisesta työstä. Salassapidon peruste Julkisuuslain 621/1999 24§, kohta 17, yrityksen liike- tai ammattisalaisuus. Salassapitoaika viisi (5) vuotta, salassapito päättyy 18.5.2022.		

Author(s) Korhonen Hannu	Type of publication Bachelor's thesis	Date 02/2018
	Number of pages 66	Language of publication: Finnish
		Permission for web publication: x
Title: " I have growth as a person" Possible subtitle: How self wanted role can effect to everyday agency of person who has developmental disability		
Degree programme Bachelor of Occupational Therapy		
Supervisor(s) Mari Kantanen, Sanna Sihvonen		
Assigned by Kehitysvammaisten Tukiliitto Ry		
<p>The purpose of the thesis is to find out what kind of effect the role of the developmental disabled person himself is to play in the role and experience of everyday life. The sponsor of the work was the Association for the Developmental Disabilities ry. The use of creative therapeutic methods is increasing more and more on the rehabilitation side. This is why it is important to get informed information about its effectiveness and the potential of raising interest in wider research.</p> <p>People with developmental disabilities are given a very passive role of acting that does not motivate people to learn new and to be active in their own every day lives. Suppose a person can not do things because of his or her developmental disability.</p> <p>During the Bachelor's Thesis, people participating in the survey may have volunteered to decide on the subject and on the role to be taken. The work focuses on the effects of a voluntary, self-selected, meaningful role in the person's everyday life. The theoretical framework is formed by the Model Of Human Occupation (MOHO), the agency, the ability to act, the role and the developmental disability.</p> <p>The survey is a type survey. The questionnaire is used as a method. The survey is made for the developmental disabled and the immediate person, the employee at the same time. The survey analyzes the development of the everyday activities of the developmental disabled person (self-initiative, self-action, self-guidance) during the group (from the theater to the power of interaction). The thesis is done using qualitative and quantitative research.</p> <p>The results show the spiritual growth as a person, occupational identity, the development of social and interaction skills and the change of attitudes to a more positive one. In addition, the subject of making and the taking of a occupational role, felt to be meaningful and encouraging.</p>		
Keywords (subjects) Agency, developmental disability, role, occupational performance, doing, Model of Human Occupation(MOHO), volition, occupational identity,		

Miscellaneous Confidential information must be marked clearly stating which appendixes are confidential and what the confidentiality is based on and how long the period of secrecy is. For example: **Appendixes 1, 4 and 7 are confidential which have been removed from the public thesis. Grounds for secrecy: Act on the Openness of Government Activities 621/1999, Section 24, 17: business or professional secret. Period of secrecy is five years and it ends 18.5.2022.**

Sisältö

1	Johdanto	3
2	Yhteistyökumppaneiden esittely	4
3	Käsitteet	6
3.1	Kehitysvammaisuus	6
3.2	Toimiva ihminen ja toimijuus	7
3.3	Toimintakyky	12
3.4	Rooli(t)	13
3.5	Haluttu rooli	16
3.6	Lähi-ihminen	16
4	Tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset	17
5	Menetelmät	18
5.1	Kohderyhmä	19
5.1.1	Poissulku- ja sisääntokriteerit	20
5.2	Aineistonkeruu	21
5.2.1	Tutkimuslupa.....	21
6	Tulokset	22
6.1	Teemoittelu	23
6.2	Millaisia muutoksia henkilö itse havaitsee toimijuudessa	25
6.2.1	Laadulliset tulokset	25
6.2.2	Määrälliset tulokset	28
6.3	Millaisia muutoksia voidaan havaita henkilön toimijuudessa ...	31
6.3.1	Laadulliset tulokset	31
6.3.2	Määrälliset tulokset	33
6.4	Millaiseksi henkilö itse kokee halutun roolin tekemisen	35
6.4.1	Laadulliset tulokset	35
6.4.2	Määrälliset tulokset	36
7	Tulosten tulkinta ja johtopäätökset	37
7.1	Tulkinta	37
7.2	Johtopäätökset	39
8	Pohdinta	40
8.1	Jatkotutkimus	44
8.2	Eettisyys ja luotettavuus	46
8.3	Eettisyys	46
8.4	Luotettavuus	46
	Lähteet	48

Liitteet	2
Liite 1. Kyselylomake	50
Liite 2. Tutkimuslupa Akaa	53
Liite 3. Tutkimuslupa Valkeakoski	54
Liite 4. Aiheen tiivistelmä lupahakemukseen	57
Liite 5. Jyväskylän Ammattikorkeakoulun lupahakemus	59
Liite 6. Henkilökohtainen tutkimuslupa	61
Liite 7. Selitesivu kyselyyn	62

Kuviot

Kuvio 1. Forsyth & Parkinson. 2008, Kielhofner. 2008. Inhimillisen toiminnan malli mukailten	8
Kuvio 2. Toimijuuden määritelmä Mark Priestley mukailten	10
Kuvio 3. Sisäänotto- ja poissulkukriteerit.....	20
Kuvio 4. Ryhmäläisten vastaukset prosentteina (%) kysymykseen 8	29
Kuvio 5. Ryhmäläisten vastaukset prosentteina (%) kysymykseen 3	30
Kuvio 6. Ryhmäläisten vastaukset prosentteina (%) kysymykseen 4	31
Kuvio 7. Lähi-ihmisten vastaukset prosentteina (%) kysymykseen 7	34
Kuvio 8. Lähi-ihmisten vastaukset prosentteina (%) kysymykseen 6	35
Kuvio 9. Ryhmäläisten vastaukset prosentteina (%) kysymykseen 4	37
Kuvio 10. Ryhmäläisten vastaukset prosentteina (%) kysymykseen 1	39
Kuvio 11. Toimijuuden määritelmä Mark Priestley mukailten, lisättynä toimijuuden käsite (Korhonen 2018).....	43

Taulukot

Taulukko 1. Vastausten jakautuminen kierroksittain ryhmäläisten ja lähi-ihmisten kesken.....	22
Taulukko 2. Kysymysten tarkoituksen jaottelu toimijuuteen ja toimintakykyyn	23
Taulukko 3. Kyselyn kirjalliset vastaukset yhteensä kierroksittain	24
Taulukko 4. Ryhmäläisten ja lähi-ihmisten kirjallisista vastauksista nousevat teemat	25

1 Johdanto

Opinnäytetyön tehtävä on selvittää kyselyn kautta itse halutun ja motivoivan roolin ja roolien mahdollisia vaikutuksia kehitysvammaisen henkilön arjen toimijuuteen. Työssä aukaistaan käsitteitä kehitysvammaisuus, toimijuus ja rooli. Tässä työssä toimijuus on rajattu oma-aloitteisuuteen, itsenäiseen työskentelyyn ja itseohjautuvuuteen.

Tutkimukseni aihe on lähtenyt käytännön henkilökohtaisista huomioista ja havainnoista työskennellessäni kehitysvammaisten henkilöiden ja heidän läheisten kanssa. Kehitysvammaisille henkilöille on tänä päivänä järjestetty hyvin toimintaa, jonka avulla pyritään aktivoimaan ja motivoimaan heitä esimerkiksi ohjattu työtoiminta, toimintakeskuksissa tai erilaiset harrasteryhmät. Useasti kuitenkin toimintakeskusten toiminta painottuu muutamisiin vaihtoehtoisin tehtäviin, joiden toiminnan sisällöstä vastaa toimintakeskus, ei henkilö itse. Näistä henkilön on valittava itseään miellyttävän tai vaihtoehtoisesti hänelle määrätään tehtävä. Tämä tarkoittaa sitä, että henkilön valitsema tekeminen ei ole itsensä haluama tekemisen aktiivinen toimijan rooli vaan tekeminen on pikimmiten passivoiva toiminta toimijuuden näkökulmasta (Jyrkämä. 2007). Toimintaterapeutti, joka työskentelee inhimillisen toiminnan mallin (MOHO) kautta pyrkii mahdollistamaan asiakkaan osallistumisen tälle merkittävään, tyydytystä tuottaviin ja hyvinvointia tukeviin toimihintoihin (Hautala T. & kumpp. 2013. 235) eli halutaan löytää henkilön itse haluama tekeminen. Toimintaterapian keskeinen sanoma on toiminnan yhteys hyvinvointiin (Hautala T. & kumpp. 2013. 45).

Havaittavissa on vieläkin ilmapiiri, jossa kehitysvammaisen henkilöiden kuntouttamista ja ohjaamista pidetään sairaan ihmisen hoitamisena. Mikä tarkoittaa asioiden tekemistä heidän puolesta ja ylläpitää stigmaa ”ei hän voi tai osaa, kun on kehitysvammaisen”. Stigman ja yleisen ilmapiirin ylläpito passivoi kehitysvammaisia henkilöitä ja vähentää heidän kokemusta toimijuudesta, vähentää onnistumisen kokemuksia ja vaikuttaa heidän toiminnalliseen minäkuvaan ja identiteettiin. Etäpelto A (2014) tuo omassa

esityksessään *”mihin/miksi toimijuutta tarvitaan”* määrittää, että toimijuutta tarvitaan sosiaaliseen osallisuuteen, oman kehityksen ohjaamiseen, taitojen hankkimiseen, oman elämän hallintaan ja identiteetin muokkaamiseen. Hän toteaa, että mitä korkeampi toimijuuden tunne henkilöllä on, sitä suurempi on myös tyytyväisyys elämään. Tätä samaa asiaa. Kielhofner (2008) ja Polatajko (2007) ovat todenneet, että *”Toiminnallinen identiteetti on yhdistelmä ihmisen käsityksiä ja kokemuksia omasta itsestään toiminnallisena olentona ja siitä, millaiseksi hän toivoo tulevansa tulevaisuudessa toimiessaan vuorovaikutuksessa ympäristöönsä”* (Hautala T. & kumpp. 2013).

Ihmisellä on luontainen tarve toimia ja olla osa sosiaalista toimintaa, ryhmää ja yhteiskuntaa. Hautala & kumpp. (2013) tuovat kirjassa Toiminnan voimaa esille seuraavia selityksiä *”Toiminnan tarpeelle on monia selityksiä. Sitä voidaan tarkastella geneettisesti biologian kautta (Wilcock 1998a), psykologian ja geneettisen taustan yhdistävien selitysmallien, kuten motivaatioteoriat (Christiansen 2004) ja temperamenttiteoriat (Keltinkangas-Järvinen 2007). ”Yhteiskuntatieteiden näkökulmasta tarve toimia tulee tarpeesta olla vuorovaikutuksessa muiden kanssa ja olla osa yhteisöä (Wenger 2001) tai kasvatustieteiden näkökulmasta uusien asioiden oppiminen ajaa ihmistä toimimaan (Dewey 1999, Schön 1987)”*.

2 Yhteistyökumppaneiden esittely

Tämä työ on tehty yhteistyössä Kehitysvammaisten Tukiliitto Ry:n ja Kuopion Taidelukio Lumit:n viimeisen vuoden opiskelijan Aleksantra Korhonen kanssa.

Kehitysvammaisten Tukiliitto Ry on vuonna 1961 perustettu rekisteröity yhdistys, jonka on jäsenenä noin 180 yhdistystä ja 17000 henkilöjäsentä.

”kehitysvammaisten ihmisten ja heidän läheistensä oma järjestö.

Toimintamme on tarkoitettu kaikille, jotka tarvitsevat tukea ymmärtämiseen, oppimiseen ja arjen toimintoihin (Tukiliitto.fi. 2018)”.

Tukiliiton tavoitteena on kehitysvammaisten ihmisten osallisuuden sekä perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Näin ollen Tukiliiton tehtäviin kuuluu edistää osallisuutta asumisessa, koulutuksessa, työelämässä ja vapaa-ajalla. Vaikuttaa lainsäädäntöön, päättäjiin, alan ammattilaisiin sekä yleisiin asenteisiin. Lisäksi Tukiliitto tarjoaa neuvonta- ja oikeusapua.

Tukiliiton strategia on pohjautettu YK:n vammaissopimukselle ja siinä määritellyille ihmisoikeuksille. Strategian tavoitteet on koottu neljän painopisteen alle, jotka ovat tiivistettynä:

1. Vammaisten henkilöiden osallisuus ja täysivaltainen kansalaisuus.
Tavoitteenamme on, että vammaiset henkilöt voivat päättää omasta elämästään ja saavat siihen tarvitsemansa tuen. Tämä on tärkeää sekä lapsille että aikuisille.

2. Perheiden ja läheisten osallisuus ja tuki.

Tavoitteenamme on, että vanhemmat ja läheiset saavat tukea ja palveluita, kun he niitä tarvitsevat. Läheiset ovat vammaisen henkilön tärkeitä tukijoita. He voivat rohkaista omista asioista päättämiseen ja tukea palveluiden hakemisessa.

3. Jäsenyhdistyksille annettava tuki

Tavoitteenamme on, että Tukiliittoon kuuluvat yhdistykset toimivat aktiivisesti ja järjestävät toimintaa eri-ikäisille vammaisille henkilöille ja perheille. Tavoitteena on myös, että vammaiset henkilöt ovat itse suunnittelemassa ja toteuttamassa toimintaa.

4. Koko järjestön toimintatapojen ja rakenteiden kehittäminen

Tavoitteenamme on, että Tukiliitto pystyy tehokkaasti vaikuttamaan yhteiskunnassa ja tuottamaan tukea jäsenyhdistyksilleen.

(tukiliitto.fi. 2018)

Tukiliiton halu tehdä yhteistyötä opinnäytetyössä pohjautuu voimakkaasti strategian tavoitteeseen 1. Osallisuus ja täysivaltainen kansalaisuus ovat

suoraan yhteydessä kehitysvammaisen henkilön toimijuuteen, toimijuuden kokemiseen ja yhdenvertaistamiseen.

Toisena yhteistyökumppanina on Kuopion Taidelukio Lumit:n viimeisen vuoden opiskelija Aleksantra Korhonen. Korhosen ohjaama ryhmä liittyi pyynnöstäni mukaan tutkimukseen, koska hän ohjaa viimeisen vuoden diplomityönään käsikirjoittamansa näytelmän, jossa näyttelee kehitysvammaiset henkilöt.

3 Käsitteet

3.1 Kehitysvammaisuus

Kehitysvammaisuus tarkoittaa vaikeutta oppia ja ymmärtää uusia asioita. Se rajoittaa kuitenkin vain osaa ihmisen toiminnoista. Jokaisella on erilaisia vahvuuksia ja kykyjä. Kehitysvammaisuuden syitä on paljon (Vernerinet. 2017).

Kehitysvammaisella tarkoitetaan henkilöä, jonka kehitys tai henkinen toiminta on häiriintynyt synnynnäisen tai myöhemmin saadun sairauden, vian tai vamman vuoksi. Älyllistä kehitysvammaisuutta voivat aiheuttaa kromosomi- tai geenipoikkeavuudet keskushermoston epämuodostumat, raskauden aikaiset infektiot, äidin alkoholinkäyttö tai synnytykseen liittynyt happivaje. Kehitysvammaisuus todetaan usein heti syntymän jälkeen, mutta se voi ilmetä myös myöhemmin elämässä. Kehitysvammaisuuden syyt ja vaikeusaste ovat moninaiset (Duodecim. 2017).

Tässä työssä tarkastellaan kehitysvammaisen henkilön toimijuutta ja ulkoisten ympäristötekijöiden vaikutusta toimijuuteen Inhimillisen toiminnan mallin kautta (Model Of Human Occupation, MOHO). Tämä malli ohjaa tarkastelemaan ja selittämään ilmiöitä toimintaterapian viitekehyksenä työssä.

Tämän lisäksi kehitysvammaisuuden käsitettä lähestytään Mark Priestleyn näkemyksen kautta.

Mark Priestley (2003 11-17) lähestyy kehitysvammaisuutta neljän (4) mallin kautta.

1. Biologinen malli, joka keskittyy kehon mitattavissa oleviin ominaisuuksiin ja sen fyysiseen tai kognitiiviseen toimintaan.
2. Psykologinen malli, jossa keskitytään yksilön identiteettiin ja sopeutumisen kysymyksiin.
3. Kulttuurinen malli, joka keskittyy kulttuurisiin arvoihin
4. Vammaisuuden rakenteellinen malli, jossa keskitytään poliittisiin ja taloudellisiin asioihin, sekä ympäristöön.

Priestley (2003 12) kirjoittaa, että sosiaalitieteilijät yhä useammin katsovat vammaisuuden olevan monimutkaisten yhteiskunnallisten rakenteiden ja prosessien tuote eikä yksittäisten biologisten tai erojen väistämätön tulos. Tämä painopisteen siirtyminen yksilöstä yhteiskuntaan on antanut tutkijoille perustavan laatuista kritiikkiä siitä, miten yhteiskunta estää henkilöitä tekemästä parempia sosiaalisia ja koulutuksellisia päätöksiä, joilla biologisesti fyysisiä tai kognitiivisia vammoja.

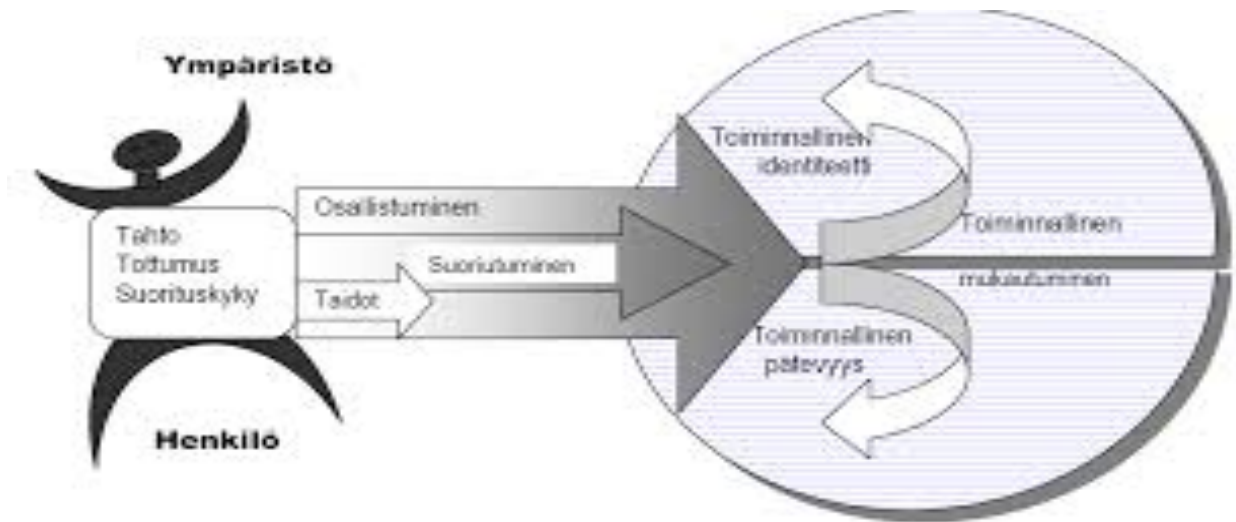
3.2 Toimiva ihminen ja toimijuus

Toimijuudella tarkoitetaan tässä työssä kehitysvammaisen henkilön oma-aloitteisuutta, itsenäistä toimien hoitamista.

On tärkeä erottaa toimintakyky ja toimijuus toisistaan. Jari Pirhonen (2016) on nimennyt tutkimuksensa (väitöskirjansa) nimellä *”Toimijuus ei katoa toimintakyvyn heikentyessä”*. Hänen mukaansa meidän kulttuurissamme elää vahva käsitys siitä, että avuntarpeen lisääntyminen ja ympärivuorokautinen hoito tarkoittavat toimijuuden loppumista.

Inhimillinen toiminnan mallin (MOHO) mukaan ihminen ja tekeminen voidaan jakaa yksilön sisäisiin tekijöihin ja ulkoisiin ympäristötekijöihin. Ulkoisiin

ympäristötekijöihin lasketaan henkilön toimintaan vaikuttavien fyysisten, sosiaalisten, taloudellisten ja poliittiset kontekstit. Linkittämällä sisäiset tekijät ja ulkoiset ympäristötekijät saadaan muodostettua dynaaminen kokonaisuus. Tämä tarkoittaa sitä, että sitoutuessaan toimintaan henkilö ylläpitää ja muuttaa sisäisiä tekijöitä, kuten kykyjään, motiivejaan ja suoriutumisen malleja. (Hautala. T. & kumpp. 2013. 235).

Kuvio 1. Forsyth & Parkinson. 2008, Kielhofner. 2008. Inhimillisen toiminnan malli mukaillen

Yllä olevan kuvion ja mallin mukaisesti ihmiseen (person) liittyvät vuorovaikutteiset elementit; Tahto, tottumus ja suorituskyky, joiden kautta syntyy ihmisen tekeminen.

Tekeminen voidaan taas jakaa kolmeen (3) osaan;

- Toiminnallinen osallistuminen (occupational participation),
- Toiminnallinen suoriutuminen (occupational performance)
- Toiminnalliset taidot (skills).

Näiden kautta syntyy ihmisen toiminnallinen identiteetti (occupational identity) ja toiminnallinen pätevyys (occupational competence). Näiden yhteisvaikutuksena alkaa ajan kuluessa, oikeassa ympäristössä, myönteisen toiminnallisen identiteetin ja toiminnallisen pätevyyden saavuttamisen jälkeen tapahtuu toiminnallista mukautumista (occupational adaptation) (Hautala. T. & kumpp. 2013).

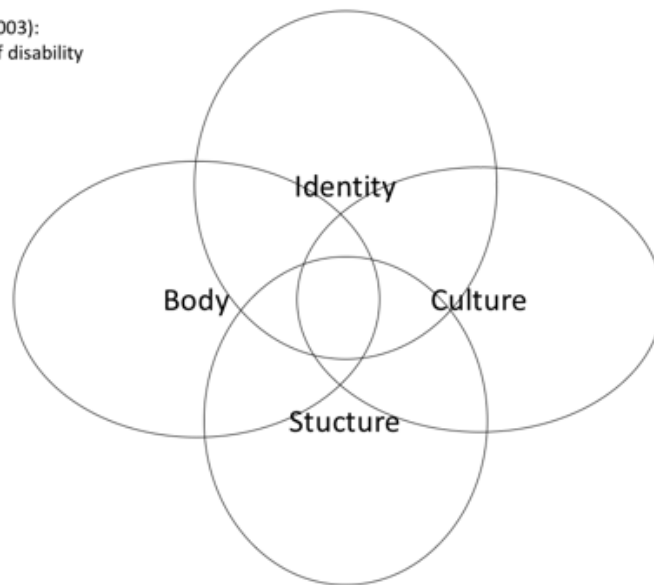
Toimijuutta voidaan lähestyä monesta näkökulmasta. Sosiologisesta näkökulmasta lähestyttäessä toimijuutta liitetään se brittiläiseen sosiologiin Anthony Giddenssiin. Giddensin mukaan toimijuudessa on kyse aikomuksellisesta toiminnasta, jonka ihminen tekee tai jättää tekemättä. Hänen mukaansa rakenteet ja toiminta liittyvät kiinteästi yhteen. Keskeistä on rakenteiden kaksinaisuus. Rakenteet voivat rajoittaa ja määrätä, mutta ne voivat myös mahdollistaa ja ohjata niin yksittäisen ihmisen kuin myös ihmisryhmän toimintaa. (Pirhonen. 2016)

Toimijuuden käsitettä voidaan myös lähestyä kolmesta näkökulmasta Jyrkämän (2007) mukaan: Elämänhistorian mukaan, mistä tulemme, miten liitymme toisiin, jonka myötä olemme siinä missä olemme nyt. Paikantuminen erilaisiin rakenteisiin; etninen ja kulttuurinen tausta, tietty aika ja paikka, jossa elämme. Vaikutus on suora siihen, kuinka ihminen toimii, suhtautuu asioihin ja millaisia valintoja tekee. Sen hetkinen tilanne; Mitä ihminen kykenee tekemään, osaa ja haluaa tehdä. Tätä määrittää ihmisen kokemus mahdollisista esteistä ja mahdollisuuksista.

Opinnäytetyössä paneudutaan viimeiseen Jyrkämän (2007) tekemän listan kohtaan. Halutaan tutkia tilannetta, jossa mahdollistetaan kehitysvammaiselle tekeminen, jota hän haluaa tehdä, vaikkei välttämättä osaa toimintaa, mutta on kuitenkin kykenevä siihen.

Mark Priestley (2003) on avannut toimijuutta seuraavan kuvion kautta.

Mark Priestley (2003):
The complexity of disability

Kuvio 2. Toimijuuden määritelmä Mark Priestley mukaillen

Kuviossa olevat kohdat tarkoittavat:

- Body = Keho
- Identity = Identiteetti
- Culture = Kulttuuri
- Structure = Yhteiskunnalliset rakenteet

Kaikki neljä (4) kohtaa luovat yhdessä ihmisen toimijuuden, mutta yhden osa-alueen puuttuminen ei kuitenkaan vähennä tai poista ihmisen toimijuutta. Hyvin usein kehitysvammaisten ihmisten kanssa on huomattavissa, että kehon (body) toimintojen puuttuessa esimerkiksi alaraajojen toimimattomuus tai voimakkaasti spastiset raajat, mielletään henkilön toimijuus vähäisempänä.

Etäpelto A (2014) esityksellä ”*mihin/miksi toimijuutta tarvitaan*” voidaan täydentää ja todentaa Priestleyn, Kielhornerin ja Morenon teoriaa toimijuudesta seuraavilla toimijuuden käsitteillä, jotka hän on jakanut Hitlin ja Elderin (2007) mukaan neljään analyyttiseen tyyppiin:

- Eksistentiaalinen toimijuus: Universaali inhimillinen mahdollisuus ja kyky itseohjautuvaan ja aloitteelliseen toimintaan eli vapaus toimia tahtoessaan toisin.
- Pragmaattinen toimijuus, kun rutiinit kaavamaisissa sosiaalisissa tilanteissa eivät toimi, vaaditaan spontaania luovaa toimijuutta
- Identiteettiin liittyvä toimijuus: onnistunut identiteetin rakentaminen vaatii narratiivista toimijuutta, jonka myötä identiteettisitoumukset motivoivat tekojamme.
- Elämänkaaritoimijuus on henkilön yritys vaikuttaa ja muokata omaa elämänsä pitkäällä tähtäimellä. Mikä sisältää toiminnan, jolla on pitkäkestoiset seuraamusvaikutukset (koulutusvalinnat) ja uskomukset omasta kapasiteetista saavuttaa elämänkaareen kuuluvat tavoitteet.

Inhimillisen toiminnan mallin (MOHO) mukaan Ihmisen tahtoa (volition) voidaan avata seuraavasti. Tahto tarkoittaa niitä ajatuksia ja tunteita, jotka ovat yhteydessä henkilön kykyihin ja tehokkuuteen, nautintoon ja tyytyväisyyteen sekä siihen, mikä on hänelle tärkeää ja merkityksellistä. Tahdon osa-alueita ovat henkilökohtainen vaikuttaminen, arvot ja mielenkiinnon kohteet (Hautala. T. & kumpp. 2013. 236). Kuten yläpuolella Etäpelto A tuo omassa listauksessaan, kuin myös Kielhofner (2008) tuo esille toimijuuden olevan suoraan yhteydessä identiteetin syntyyn. Kielhofner (2008) käyttää nimitystä toiminnallinen identiteetti. Molemmat puhuvat arvoista, uskomuksista, sitoumuksista.

Ihmisen henkilökohtaiset arvot (values) ohjaavat tekemistä ja käsitystä siitä mikä on oikein ja mikä on väärin. Arvot sisältävät uskomuksia ja sitoumuksia sen suhteen mitä ihminen pitää hyvänä, oikeana ja tärkeänä. *”Arvoilla on merkittävä vaikutus elämään, sillä ihmisillä on yleensä vahva halu toimia niiden mukaisesti. Oman kulttuurin arvojen noudattaminen saa aikaan johonkin kuulumisen tunteen”* (Hautala. T. & kumpp. 2013. 236).

Tottumuksella (habituation) tarkoitetaan jokapäiväisiä toimintoja, jotka

jäsentyvät arkielämän rutiineiksi ja rooleiksi ajallisessa, fyysisessä ja sosiaalisessa ympäristössä. Tavoilla (habits) tarkoitetaan, kun asioita tehdään tietyssä järjestyksessä, tietyllä tavalla, tietyssä ympäristössä.

3.3 Toimintakyky

Toimiva ihminen on bio-psyko-sosiaalinen kokonaisuus. Siihen, miten ihminen toimii kulloisessakin tilanteessa, vaikuttavat sekä, fyysiset ominaisuudet, suorituskky, henkiset voimavarat, sosiaaliset suhteet ja roolit. Toimintakyky on yksilön ja hänen ympäristönsä suhdetta kuvaava käsite. Siinä yksilön kyvyt, tunteet, tarpeet ja pyrkimykset kohtaavat kulloisenkin tilanteen fyysiset ja sosiaaliset olosuhteet, odotukset ja vaatimukset (THL. 2017).

Yksilöllinen toimintakyky, myös vammaisen henkilön toimintakyky, on aina moniulotteinen ja koostuu monien tekijöiden yhteisvaikutuksesta:

- yksilöllisistä ominaisuuksista (fyysinen ja psyykinen suorituskky ja terveydentila)
- vuorovaikutustekijöistä (osallistuminen, vuorovaikutus ja sosiaaliset roolit, tilanteessa saatavilla oleva apu ja tuki)
- yksilön ulkopuolisista tekijöistä (toimintaympäristö, sen fyysiset ominaisuudet ja toimintasäännöt).

Nämä tekijät voivat vaikuttaa toisiaan vahvistaen tai vastakkaisiin suuntiin. Henkilön hyvät psyykkiset voimavarat ja hänen lähiverkostonsa voimaantumista tukeva asenne vahvistavat toimintakykyä, vaikka fyysiset toimintakyvyn rajoitukset olisivat suuria. Alistava ja holhoava kohtelu ja itsemääräämisen rajoittaminen voivat toisaalta latistaa pystyvänkin ihmisen toimintakyvyn (THL. 2017). Kehitysvammaisten henkilöiden on todettu käyttävän usein hankalissa sosiaalisissa tilanteissa pako- ja väistämistästrategioita ja olemaan sosiaalisissa tilanteissa helposti myöntyväisiä ja huomaamattomia, mikä voi saada henkilöiden toimintakyvyn näyttämään heikommalta kuin mihin heillä olisi edellytyksiä (Seppälä, H. 2008. 172).

Kehitysvammaisilla henkilöillä kehitys ei kulje kronologisen iän mukaan, mikä näkyy toimintakyvyn erilaisuutena ikätovereihin nähden. Esimerkiksi vertaisvuorovaikutustaidoissa voi olla suuria eroja. Vertaisilla tarkoitetaan henkilöitä, jotka ovat keskenään suunnilleen samalla tasolla sosiaalisessa, emotionaalisessa tai kognitiivisessa kehityksessä (Salmivalli, C. 2008. 15).

Toimintakykyä on tutkittu pitkään ja monipuolisesti. Tyypillisesti tutkimukset toimintakyvystä ovat olleet senkaltaisia, että toimintakyky on jaettu kolmeen päätyyppiin: fyysiseen-, psyykkiseen- ja sosiaaliseen toimintakykyyn. Kahta ensimmäistä on tutkittu paljonkin, viimeistä vähemmän. Todennäköisesti tämä johtuu siitä, että kahta ensimmäistä on helpompi mitata kuin viimeistä toimintakyvyn lajia. (Jyrkämä 2007, 195-197.)

3.4 Rooli(t)

Työssä käytetty sana rooli ei tarkoita näyttelijän roolia tai näytelmässä esiintyvän henkilön roolia. Työssä tutkitaan henkilön oman halun ja vapaaehtoisuuden kautta syntyvän mielekkään tekemisen (Kielhofner 2008) roolin vaikutusta toimijuuteen. Itsestäänselvytyksenä puhutaan sellaisista kuin sukupuolirooli, naisrooli, ammattirooli ja roolikonflikti, kun taas toiminnan kautta syntyy toimijuuden rooli, joka voi kannustaa kokeilemaan uusia toiminnallisia rooleja (Hautala T. & kumpp. 2013)

”Ryhmässä jokainen henkilö ottaa roolin itse tai hänelle annetaan rooli. Rooli merkitsee sitä, että ihminen suorittaa tiettyjä tehtäviä määrättyllä tavalla tai reagoi tietyllä tavalla tehtäviin tietyissä tilanteissa. Ryhmässä yksilön tulee ymmärtää itseään ja saada toiset ymmärtämään itseään niiden roolien avulla, jotka hän valitsee tai muokkaa ryhmässä. (Moreno 1953, 75, 533-535; Slettemark 2004, 274)”. Eli yksilön valitsemalla toiminnalla tehdään näkyväksi oman toimijuuden rooli ja osaaminen. Jos, tämä mahdollisuus poistetaan kehitysvammaiselta henkilöltä, on yksilön haastavaa saavuttaa sosiaalista toimijuutta tai kokemusta siitä, jolloin yksilön kokemus toimijuudesta pysyy ennallaan tai alenee.

Morenon (1987) mukaan rooli voidaan määrittää joko todelliseksi tai konkreettiseksi muodoiksi, jonka itse luomme. Hänen mukaansa me voimme, määrittää roolin toiminnallisen muodon hetkeen johon liittyy tietty tilanne, henkilö tai esine. Toiminnallinen muoto roolista on se jonka itse ja toiset henkilöt ymmärtävät ja näkevät. Tämä muoto syntyy menneistä kokemuksista, yhteiskunnasta ja sen luomasta kulttuurista, jossa henkilö voi elää ja olla tyytyväinen tuottavuuteensa. Jokainen rooli on yhdistelmä yksityisiä ja kollektiivisia elementtejä. (Moreno J.L., Fox J. 1987. 60-66).

Tähän työhön etsittyä tietoa kehitysvammaisen toimijuudesta ja rooleista löytyi heikosti tai juuri ollenkaan. Tämä tarkoittaa sitä, että työssä on käytetty kokemuksellista tietoutta osana. Kokemuksen kautta toimijuuden roolin löytäminen kehitysvammaiselle on monesti monimutkaista ja jopa estettyä. On tyyppillistä, että kehitysvammaiselle on annettu kehitysvammaisen tai jopa sairaan rooli, joka estää henkilöä ottamasta ja hankkimasta uusia rooleja, vaikka omaa halua ja kykyä siihen olisi (Whiteley A., Kurtz D., Cash P. 2016). Mikä vaikuttaa suoraan kehitysvammaisen henkilön toiminnallisen identiteetin syntymiseen ja toiminnallisen pätevyyden tunteeseen (Hautala. T.2013. 246-248).

Toiminnan voimaa kirjassa Hautalan & kumpp. (2013) kirjoittavat; ” *sisäistetyt roolit (internalized roles) liittyvät tapojen sosiaaliseen ulottuvuuteen, sillä sosiaalinen ympäristö sisäistetään roolien kautta. Roolin omaksumisen kautta sille tyyppinen ajattelutapa, sekä siihen kuuluvat toiminnat liitetään osaksi identiteettiä. Siihen, miten roolissa toimitaan, vaikuttavat kulttuurisesti syntyneet sosiaaliset odotukset sekä persoonalliset tavat*”.

Roolit organisoivat käyttäytymistämme kolmella tavalla:

- Ne määrittävät sisällön ja tyylin toiminnalle
- Ne sisältävät joukon tehtäviä ja tekoja (actions)
- Ne vaikuttavat siihen, miten käytämme aikaamme

(Hautala. T. & kumpp. 2013. 238)

Rooleihin perustuvaa teoriaa on suhteellisen vähän tarjolla. Moreno tarjoaa oman näkemyksensä rooliteoriaa, joka on, joskin jo vanha, mutta näen sen käyttökelpoisena luomaan yhtymäkohtia nykyisiin teorioihin ja sen vuoksi kuljetan Morenon teoriaa taustalla määritellesäni ihmisen rooliutta.

Morenon (1977) mukaan Roolit kehittyvät yksilön kasvun myötä. Niiden kehitys alkaa ennen kielen kehittymistä ja se jatkuu läpi koko elämän. Kehitysvaiheet voidaan jakaa ilmenemisajankohtansa mukaan neljään luokkaan. Kehityksellisesti varhaisimmat roolit ovat psykosomaattisia rooleja. Näihin rooleihin voidaan lukea kaikki fyysisten toimintojen tuottamat roolit lapsen ulostamisesta imemiseen. Vuorovaikutuksen myötä lapsi alkaa vähitellen tuottaa itse rooleja aktiivisesti. (Moreno 1977, II-III; Niemistö 1988, 90-91.)

Tämän kehitysvaiheen jälkeen alkaa usein roolien kehittymisen estäminen, pyritään ennakoimaan tulevat tilanteet siten, että kehitysvammainen henkilö ei joutuisi kokemaan pettymyksiä tai vastoinkäymisiä, vaan pyritään mahdollistamaan onnistumisen kokemus, jolloin luomme henkilölle kuvan maailmasta, jossa kaikki onnistuu. Morenon (1977) mukaan seuraavaan roolin kehitysvaiheeseen kuuluvat psykodraamalliset ja sosiaaliset roolit. Varhaisessa kehitysvaiheessa lapsen mielessä ulkoinen todellisuus ja fantasia ovat yhtä. Kun ne eriytyvät toisistaan, lapsi kykenee erottamaan oman mielikuvitusmaailmansa ulkoisesta maailmasta (Moreno 1977, II-III; Niemistö 2004, 90-91.) Tässä tulee vastaan se, että kuinka kehitysvammainen lapsi oppii erottamaan ja ymmärtämään todellisuuden ja fantasian eron, jos elämästä poistetaan kaikki vastoinkäymiset ja pyritään tarjoamaan vain onnistumisen kokemuksia tai ei-aktiivinen/passiivinen rooli jossa joutuu kohtamaan mahdollisimman vähän epäonnistumisia.

Fisher (2009) lähestyy ihmisen toimijuutta ja toimintaa kymmenen (10) ulottuvuuden kautta, jossa yksi ulottuvuus on henkilön oma tärkeäksi kokema rooli. Ulottuvuuden kautta tarkastellaan sitä, onko se yhteiskunnan, läheisten tai asiakkaan odottama rooli. Kehitysvammaisten kanssa huomaa usein, että jäädytään tähän jälkimmäiseen eli yhteiskunnan ja läheisten odottamaan rooliin, mikä taas estää henkilöä oppimasta uusia rooleja sosiaalisten tilanteiden,

epäonnistumisten ja onnistumisten kautta. ” Ihminen kehittää ja ottaa käyttöön uusia rooleja läpi elämänsä. Periaatteessa on mahdollista omaksua ja oppia mitä rooleja tahansa. Erityisesti elämän muutoskohdat sekä kehityksen herkkyyksikaudet ovat uusien roolien voimakasta haltuunottovaihetta. Murrosikä ja aikuistuminen esimerkiksi ovat voimakasta roolien omaksumiskautta”. (Moreno 1953, 75.). Välittämättä siitä mikä on lähestymistapa rooliin, on roolilla suuri merkitys henkilön kokemaan toiminnalliseen identiteettiin eli käsitykseen kuka ja millainen olen toimijana (Hautala. T. & kumpp. 2013)

3.5 Haluttu rooli

Halutulla roolilla tarkoitetaan tässä työssä henkilön vapaaehtoisesti itsensä haluamaa mielekästä tekemistä (Kielhofner. 2008) ja sen kautta syntyvää toimijuuden roolia. Tekeminen voidaan jakaa kolmeen osaan Inhimillisen toiminnan mallissa, kuten Hautala & kumppanit (2013) esittävät sen Toiminnan voimaa kirjassa. Malli erottaa tekemisessä (doing) kolme eri tasoa:

- Toiminnallinen osallistuminen (occupational participation)
- Toiminnallinen suoriutuminen (occupational performance)
- Toiminnalliset taidot (skills)

Työssä paneudutaan lähemmin mielekkään, itse halutun toimijan/tekemisen roolin vaikutuksiin arjessa. Tarkemmin kuvailtuna mahdollista muutosta etsitään henkilön toiminnallisesta identiteetistä, kokemuksesta toiminnallisesta pätevyyden (Kielhofner. 2008) tunteesta ja lisääntyvätkö arjessa käytettävät motoriset, prosessuaaliset tai viestintä- ja vuorovaikutustaidot.

3.6 Lähi-ihminen

Tutkimuksessa nimikkeellä lähi-ihminen tarkoitetaan henkilöä, joka toimii kehitysvammaisen tukena arjessa ja ryhmän toiminnassa. Lähi-ihminen on kehitysvammaisen henkilön omahoitaja, ohjaaja, läheinen tai ryhmän ohjaaja.

Lähi-ihmisen antama tieto varsinkin kyselylomakkeen avoimeen, viimeiseen kysymykseen on tärkeä tieto, jotta tutkimuksen tulosta voidaan tarkastella ulkopuolisen näkökulmasta, joka voi erota kehitysvammaisen henkilön omasta henkilökohtaisesta kokemuksesta.

4 Tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset

Tässä työssä keskitytään tarkastelemaan kehitysvammaisen henkilön oman tahdon ja tottumuksen vaikutusta tekemiseen. Tapahtuuko oman tahdon ja tottumuksen kautta mahdollista muutosta henkilön toiminnallisessa identiteetissä ja pätevydessä ja voidaanko näin ollen mielekkäällä henkilön itse haluamalla roolilla vaikuttaa toiminnalliseen mukautumiseen.

Tarkoitus on selvittää mielekkään, positiivisen, itse halutun roolin vaikutusta kehitysvammaisen henkilön arjen toimijuuteen. Voidaanko itse halutulla tekemisen roolilla vaikuttaa henkilön oma-aloitteisuuteen, itsenäisempään toimintaan ja itseohjautuvuuteen?

Opinnäytetyöni tarkoituksena on lisäksi selvittää ja todentaa kehitysvammaisten henkilöiden kanssa käytännön työssä käytettyjen luovien menetelmien esimerkiksi teatteri, hyötyjä uusien asioiden oppimiselle ja toimijuuden kokemiselle. Selvittää voidaanko henkilön haluamalla tekemisellä (roolilla) vaikuttaa arjen toimijuuteen ja edesauttaa kehitysvammaisten toimijuuden kokemusta.

Työn tavoitteena on saada kyselyn kautta tietoa kehitysvammaisilta itseltään, kokemusasiantuntijana, siitä millainen vaikutus heidän itse päättämällä toiminnallisella roolilla on henkilön itsenäiseen ja oma-aloitteiseen toimijuuteen arjessa. Toisena tavoitteena on todentaa erilaisten luovien menetelmien esimerkiksi ilmaisutaidonryhmien ohjaajien ja työntekijöiden jo olemassa olevaa kokemusperäistä tietoa ja antaa lisäarvoa ja tutkimuspohjaa käytännössä oleville toiminnoille ja menetelmille.

Tutkimuskysymykset:

1. Millaisia muutoksia henkilö itse havaitsee toimijuudessa?
2. Millaisia muutoksia voidaan havaita henkilön toimijuudessa?
3. Millaisena henkilö kokee halutun roolin tekemisen?

5 Menetelmät

Tutkimusmenetelmänä on kysely, jolla ryhmiin osallistujien ja lähi-ihmisten kokemuksia ja havaintoja teatteriryhmiin osallistumisesta kerätään kolmessa vaiheessa. Ennen ensimmäisen ryhmän alkua, puolivälissä ja ryhmän viimeisellä kerralla.

Kyselyn luomisessa sekoitetaan kvalitatiivista ja kvantitatiivista menetelmää rinnakkain siitä syystä, että ne voidaan nähdä toisiaan täydentäviksi lähestymistavoiksi (Hirsijärvi. S., Remes. P., Sajavaara. P. 2016. 137).

Syy miksi kysely on, itse tuotettu on, että tällä hetkellä ei löydy suoraa arviointi-tai kyselylomaketta, jolla voitaisiin arvioida henkilön toimijuuden lisääntymistä halutun tekemisen roolin kautta arjessa. Tässä tutkimuksessa toimijuudella tarkoitetaan oma-aloitteisuutta, itsenäistä toimintaa ja itseohjautuvuutta.

Pohjana kyselyn luomiselle on Inhimillisen toiminnan mallin tahto, tottumus ja suorituskyky (Hautala. T. & kumpp. 2013. 235-239). Kyselyn kahdeksasta (8) kysymyksestä neljä (4) kartoittaa henkilön toimintakykyä ja toiset neljä (4) kysymystä selvittävät toimijuutta ja sen kokemista.

Menetelmänä tutkimuksessa on soveltava kyselytutkimus. Kysely on kontrolloitu ja informoitu (Hirsijärvi. S., Remes. P., Sajavaara. P. 2016. 196), jonka lopussa on kaksi avointa kysymystä, joista vielä viimeinen kysymys jakautuu kahdeksi tarkentavaksi kysymykseksi. Tutkija menee ensimmäisellä

kerralla jokaisen ryhmän luokse ja selittää kyselyn tarkoituksen ja vastaa tarvittaessa hänellä tai kyselyyn kohdistettuihin kysymyksiin. Kahdella viimeisellä kierroksella kyselyä muutetaan siten, että kehitysvammaisen henkilön tulee vastata vain 9 kysymykseen ja lähi-ihmisten kysymyksiin 9 ja 10. Viimeisen kysymyksen tarkentavat kysymykset on jätetty pois. Kahden viimeisen kierroksen kyselyt teettää ryhmän ohjaaja ja postittaa ne tutkijalle. Kysely on luotu itse (kts.liite nro1).

Kyselyn kysymyksillä ja kysymysten asettelulla pyritään saamaan mahdollisimman paljon tietoa henkilön tämän hetkisestä toimivuudesta ja halutun roolin tuomista mahdollisista muutoksista ryhmän aikana eli henkilön käyttäytymisestä ja toiminnoista. Tällä tavoin voidaan taata kyselyn standardointi (Hirsijärvi & kumpp. 2016. 193, 197). Kyselyyn vastataan neljän (4) eri hymiön avulla, jolloin kyseessä on skaaloihin perustuva kysymystyyppi (Hirsijärvi & kumpp. 2016. 200) Vastausvaihtoehdot ovat:

1. kuvaa minua paljon
2. kuvaa minua hiukan
3. kuvaa minua vain vähän
4. ei kuvaa minua

Kaksi viimeistä kysymystä on tarkoituksella jätetty avoimeksi, jotta, niin kehitysvammaisen, kuin myös lähi-ihminen voivat itse arvioida mahdollista muutosta kehitysvammaisen henkilön arjen toimivuudessa.

Kysely ja sen kysymykset on luotu yhteistyössä kehitysvammaisten keskusliitto Ry:n henkilökunnan kanssa. Kysymykset ja vastausvaihtoehdot on pyritty laatimaan esteettömiksi ja helposti ymmärrettäviksi.

5.1 Kohderyhmä

Kohderyhmäksi on valikoitu kehitysvammaiset henkilöt ja heidän lähi-ihmiset. Ryhmiä on kolme (3), Kuopiossa, Akaassa ja Valkeakoskella. Akaan ja Valkeakosken ryhmät ovat Kehitysvammaisten Tukiliitto Ry:n ”Teatterista

voimaa vuorovaikutukseen” ryhmäläisiä ja valikoituneet sitä kautta tutkimukseen. Kuopion ryhmä on, Kuopion taidelukio Lumit:n opiskelija Aleksantra Korhosen ilmaisutaidon diplomityön ryhmäläisiä. Ryhmät ja ryhmäläiset on valittu samantapaisen toiminnan ja tekemisen (ilmaisutaito) kohteen vuoksi mukaan tutkimukseen.

Ryhmäläiset ovat 20-45- vuotiaita, joista suurin osa käy arkisin työtoiminnassa päiväkeskuksilla. Sukupuoli jakauma on tasavertainen ryhmäläisten osalta. Lähi-ihmisistä ja ohjaajista 1 on mies ja loput vastaajat naisia.

Osallistuminen kyselyyn on vapaaehtoista. Kaikki saatu tieto käsitellään yhtenä massana, jota ei erotella paikkakunnittain tai ryhmittäin.

5.1.1 Poissulku- ja sisääntokriteerit

Kyselytutkimukseen osallistuville henkilöille määriteltiin sisäänotto- ja poissulkukriteerit. Tärkeimpänä sisääntokriteerinä on osallistuvan henkilön oma halu ja vapaaehtoisuus osallistua ryhmän toimintaan ja halu osallistua tutkimukseen. Ennen ensimmäiseen kyselyyn vastaamista annettiin jokaiselle vapaus valita, haluaako osallistua vai ei tutkimukseen.

Kuvio 3. Sisäänotto- ja poissulkukriteerit

5.2 Aineistonkeruu

Käytännön toteutus eli kyselyn täyttäminen tapahtuu kolmessa osassa. Ryhmäläiset vastaavat kyselyyn ryhmän ensimmäisellä kerralla, puolivälissä ja lopussa. Ensimmäisellä kerralla tutkija osallistui tapaamiselle selittääkseen osallistujille tutkimuksen aiheen, mihin tietoa käytetään, kuka tietoa käyttää, vastaamaan mahdollisiin kysymyksiin ja kuinka tieto hävitetään (Hirsijärvi & kumpp. 2016. 196). Lisäksi ensimmäisellä kerralla tutkija kerää ryhmäläisiltä ja lähi-ihmisiltä henkilökohtaiset luvat ja suostumukset kyselyyn osallistumiseen (liite 6). Loput kaksi kyselyä teetti ryhmän ohjaaja, joka lähetti postitse tiedot tutkijalle. Tutkimuksen loppuraportti valmistuu helmikuussa 2018. Jokaisella kerralla kyselyn mukana on ”selite” sivu tarkentamaan kysymyksiä (liite 7).

Kyselyyn osallistettiin lähi-ihmiset, jotta saatiin vertailupohjaa kehitysvammaisen omalle arvioinnille toimijuuden muutoksista. Kaikki kerättävä tieto on anonyymiä ja tulokset käsitellään yhtenä massana. Kyselyyn osallistui ryhmäläisiä yhteensä, kun kierroksien vastausmäärät lasketaan yhteen 51 henkeä ja lähi-ihmisiä osallistui yhteensä 11 henkeä, jolloin käsiteltäviä kyselyjä on yhteensä 62 viimeisen kierroksen jälkeen.

Yhteistyökumppaneina kyselytutkimuksen aineistonkeruussa toimii Kehitysvammaisten Tukiliitto Ry ja Kuopion Taidelukio Lumit:n opiskelija Aleksantra Korhonen.

5.2.1 Tutkimuslupa

Kyselyn tekemiselle haettiin luvat Akaan ja Valkeakosken kaupungeilta (liite 2 ja 3). Hakemuksen tuli sisältää lyhyt seloste (liite 4) kyselyn tarkoituksesta, tavoitteesta ja miksi työtä tehdään. Tutkimuslupaa haettiin Jyväskylän ammattikorkeakoulun erillisellä hakulomakkeella (liite 5). Kuopion kaupunki ei vaatinut erillistä lupahakemusta käsiteltäväksi.

Akaan ja Valkeakosken lupahakemus käsiteltiin kahdessa viikossa. Tämä mahdollisti kyselyn teettämisen paikkakuntien ryhmien aloittamisen yhteydessä.

6 Tulokset

Kyselyyn vastauksia saatiin yhteensä 62 kappaletta, joista ryhmäläisten vastauksia on 51 kappaletta ja 11 lähi-ihmisten tai ohjaajien. Ensimmäisellä ja kolmannella kyselykierroksella suhde ryhmäläisten vastauksien välillä oli miltei sama 20/20 ja 17/20. Toiseen kyselykertaan suhde oli 14/20. Lähi-ihmisten tai ohjaajien vastauksia saatiin ensimmäisellä kierroksella kaksi (2), toisella kuusi (6) ja kolmannella kolme (3). Kyselyiden tekemiseen osallistui joka kerta samat ryhmäläiset eli ryhmät olivat suljettuja ryhmiä. Lähi-ihminen saattaa vaihtua kyselykierrosten aikana. Tähän vaikuttavat työvuorot, lomat ja mahdolliset sairastumiset. Seuraava taulukko on tehty helpottamaan tulosten tulkintaa kierroksittain:

Taulukko 1. Vastausten jakautuminen kierroksittain ryhmäläisten ja lähi-ihmisten kesken

....	1. Kierros	2. Kierros	3. Kierros	Yhteensä
Ryhmäläiset	20/20	14/20	17/20	51 kpl
Lähi-ihmiset	2	6	3	11 kpl
Vastauksia				62 kpl

Kaikki kyselyt on otettu vastaan ja kirjattu. Yhtään vastauslomaketta ei hylätty. Tulosten analysoinnissa tyhjät tai epäselvät vastaukset on merkitty kohtaan tyhjä.

Kyselyn tuloksista on luotu kahdeksan (8) eri kaaviota kuvaamaan ryhmäläisten ja kahdeksan (8) kaaviota kuvaamaan lähi-ihmisten vastauksia prosentuaalisesti. Näiden kaavioiden tarkoitus on olla tukemassa tulkintaa, kuvaamaan kyselyistä saatuja tuloksia ja mahdollistamaan vertailun kyselykierrosten välillä. Lisäksi litteroiduista kirjallisista vastauksista on tehty

yhteenveto. Kvalitatiivisen ja kvantitatiivisten tulosten yhteen saattamisella saadaan laajempaa kuvaa mahdollisesta muutoksesta (Hirsijärvi. S. & kumpp. 2016. 136-137).

6.1 Teemoittelu

Kappaleessa käydään läpi kyselyn tulokset tutkimuskysymyksiin asetetussa järjestyksessä. Tulokset esitellään tutkimuskysymyksen kohtaisesti joko kyselyn määrällisten vastausten, kirjallisten tai molempien kautta.

Kyselyssä on 8 monivalintakysymystä ja kaksi kirjallista kysymystä. Kirjallisten vastausten pohjalta on tehty vastausten teemoittelu.

Kyselyn monivalintakysymykset 1-8 ovat:

1. Toimin itsenäisesti arjessa
2. Tarvitsen apua arjen toiminnoissa
3. Pystyn osallistumaan minua kiinnostaviin toimintoihin arjessa
4. Osallistun vapaa-ajan toimintaan oma-aloitteisesti
5. Teen arjen askareita itsenäisesti
6. Aloitan oma-aloitteisesti askareita
7. Autan mielelläni muita arjen toiminnoissa
8. Hankin itsenäisesti tietoa minua kiinnostavista tapahtumista ja tekemisistä

Nämä kysymykset on luotu ajatellen, että saadaan vastaajasta tietoa hänen kokemastaan toimijuudesta ja toimintakyvystä. Kysymykset voi jaotella siten, että kysymykset 1, 4, 6 ja 7 kertovat tämän hetkisestä toimijuuden kokemuksesta ja 2, 3, 5 ja 8 henkilön toimintakyvystä. Kysymysten jaottelun voi nähdä alla olevasta taulukosta.

Taulukko 2. Kysymysten tarkoituksen jaottelu toimijuuteen ja toimintakykyyn

Kysymys nro.	Selite
1	Toimijuus
2	Toimintakyky

3	Toimintakyky
4	Toimijuus
5	Toimintakyky
6	Toimijuus
7	Toimijuus
8	Toimintakyky

Kysymykset 9 ja 10 ovat kirjallisia, joihin henkilöt vastasivat vapaasti joko itse tai lähi-ihmisen auttamana. Kysymykset 9 ja 10:

9. Kerro omin sanoin, miten ryhmään pääsy on vaikuttanut positiivisesti tai negatiivisesti toimintaasi arjessa
10. A. Kerro päivittäisistä askareista joita teet itsenäisesti
B. Kerro päivittäisistä askareista joita teet oma-aloitteisesti

Toisella ja kolmannella kierroksella ryhmäläiset vastaavat kohtaan 9 ja lähi-ihminen kohtaan 9 ja 10. Kahdella viimeisellä kierroksella lähi-ihmiset arvioivat ryhmäläisen muutosta ryhmän aikana. Viimeinen kysymys (10) lähi-ihmisille, johon ryhmäläinen ei vastaa on:

10. Mitä muutoksia huomaat ryhmäläisen/ten toiminnassa ryhmän aikana?

Kirjallisia vastauksia kysymykseen 9 ja 10 tuli yhteen laskettuna 231 kappaletta, kun ryhmäläisten ja lähi-ihmisten vastaukset lasketaan yhteen. Vastaukset jakautuvat seuraavanlaisesti eri kierrosten välillä. Taulukkoon on eritelty ryhmäläisten ja lähi-ihmisten vastausten määrät.

Taulukko 3. Kyselyn kirjalliset vastaukset yhteensä kierroksittain

Vastaukset	1. Kierros	2. Kierros	3. Kierros
Ryhmäläiset	153 kpl	20 kpl	19 kpl
Lähi-ihmiset	3 kpl	24 kpl	12 kpl

Vastauksista on haettu samaa tarkoittavat sanat, joiden kautta on saatu tulosten teemat esille. Ensimmäiselle kierroksella ei lähi-ihmiset vastanneet

kysymykseen 10 mikä selittää suuren eron vastausmäärässä. Ryhmäläiset saivat itse kertoa kysymyksessä 10 miten, ryhmään pääsy on vaikuttanut heihin, ja mitä asioita tekevät oma-aloitteisesti ja itsenäisesti.

Taulukossa esiteltävät teemat ovat yhteenlaskettu ryhmäläisten ja lähi-ihmisten kirjallisista vastauksista. Teemojen sanat nousivat juuri noilla sanoilla tai samaa tarkoittavilla sanoilla 136 kertaa 231 vastauksesta. Jaottelu on nähtävillä alapuolella.

Taulukko 4. Ryhmäläisten ja lähi-ihmisten kirjallisista vastauksista nousevat teemat

Teemat	Määrä	1. Kierros	2. Kierros	3. Kierros
Positiivinen muutos	28	17	5	6
Vertaistuki/ryhmä	17	2	9	6
Aktiivisuuden lisäänt.	11	4	3	4
Vuorovaikutustaidot	23	1	13	9
Yhteistyökyky	9	0	5	4
Tunne työskentely	29	14	10	5
Itsetunnon kasvu	13	4	3	6
Omien valintojen Perustelu/sanoittam.	6	0	4	2

Kirjallisista vastauksissa teemoiksi nousee 8 asiaa, jotka toistuvat, niin lähi-ihmisten kuin myös ryhmäläisten vastauksissa. Teemoja avataan tuloksien läpikäynnin yhteydessä tarkemmin. Kirjallisissa kysymyksissä ei erikseen kysytä teemoiksi nousevia asioita, vaan jokainen on kirjoittanut vapaasti oman näkemyksen muutoksista.

6.2 Millaisia muutoksia henkilö itse havaitsee toimijuudessa

Tulevissa kappaleissa käsitellään kyselyjen tulokset tutkimuskysymyksittäin siten, että ensin käydään läpi kyselyn kirjalliset eli laadulliset tulokset ja sen jälkeen tutkimuskysymyskohtaisesti kyselyn monivalintakysymysten eli määrälliset vastaukset.

6.2.1 Laadulliset tulokset

Ensimmäinen kysely tehtiin ennen ensimmäisen ryhmän alkua. Kirjallisissa vastauksissa on havaittavissa, että jo ryhmään pääsy saa aikaan positiivista muutosta ryhmäläisessä. Tätä kuvattiin seuraavin sanoin:

”Olen tullut rohkeammaksi”

”olen tullut iloisemmaksi”

tai yksinkertaisesti:

”positiivisesti”

Tämän kierroksen kirjallisissa vastauksissa on nähtävissä henkilön aktiivisuuden lisääntyminen arjessa. Tätä muutos on kuvattu seuraavin lausein:

”Mennään sirkukseen vielä”

”varaan risteilyn”

Yksi ryhmäläisistä sanoitti asiaa näin:

”Työnteko ja kaikki tämmöset”

Ryhmäläiset kokivat ryhmään pääsyn kautta myös negatiivisia tunteita tai eivät muutoksia ollenkaan. He kuvasivat niitä näin:

”Olen ollut hiukan jännittynyt ryhmästä”

Ja muuttumattomuutta on sanoitettu näin:

”Kotona ei ole muuttunut mikään”

Toisella ja kolmannella kyselykierroksella ryhmäläisten kokemus omasta toimijuudesta syventyy. Näissä vastauksissa korostuu seuraavat kirjallisten vastausten teemat, kuten vertaistuki/ryhmä, sosiaalisuus ja vuorovaikutustaidot, tunne työskentely ja itsetunnon kasvu.

Tuloksien ja kirjallisten vastausten valossa negatiiviset kokemukset poistuvat kokonaan. Kokemus muuttumattomuudesta ja asioiden samanlaisena pysymisenä näkyy kuitenkin muutamissa kirjallisissa vastauksissa ja niitä on kuvattu näin ryhmäläisten osalta:

”Ei ole vaikuttanut”

ja vielä yksinkertaisemmin:

”Ei mitenkään”

Ryhmäläisten omat kokemukset kertovat kirjallisissa vastauksissa itsetunnon kasvusta, sosiaalisten-ja vuorovaikutustaitojen kehittymisestä. Ryhmäläiset tuovat esille vastauksissa myös henkistä kasvua. He sanoittavat muutosta näin:

”Olen oppinut kuuntelemaan enemmän”

”Osallisuuteni on lisääntynyt”

”Olen kasvanut ihmisenä”

tai yksinkertaisesti:

”Olla mukana toiminnassa”

Vertaistuki, ryhmässä olo ja ryhmän tärkeys korostuu, myös useissa kirjallisissa vastauksissa:

"Hyvää ja mukavaa yhdessä oloa"

"Ihan hyvä olla toiminnassa mukana"

"Olen onnellinen siitä, että tulin mukaan ryhmään"

"Ei ole hankala olla ryhmässä"

Muutosta kuvataan myös tunne ilmaisun kehittymisenä, joita ryhmäläiset kuvaavat näin:

"Olen löytänyt uusia tapoja ilmaista itseäni arjessa"

"Kun ottaa tunteelle lähdän tilanteesta, mutta tästä ryhmästä ei ole tarvinnut lähteä"

"Osaan kyllä käyttäytyä teidän ryhmässä paremmin, itsenäisesti"

6.2.2 Määrälliset tulokset

Henkilön itsensä havaitsemia muutoksia toimijuudessa voidaan tarkastella myös monivalintakysymyksillä saaduilla tuloksilla. Tuloksissa ei ole nähtävissä kaikkia teemoja. Määrällisissä tuloksissa voidaan nähdä aktiivisuuden lisääntymistä, positiivista muutosta ja toimijuuden kasvuna.

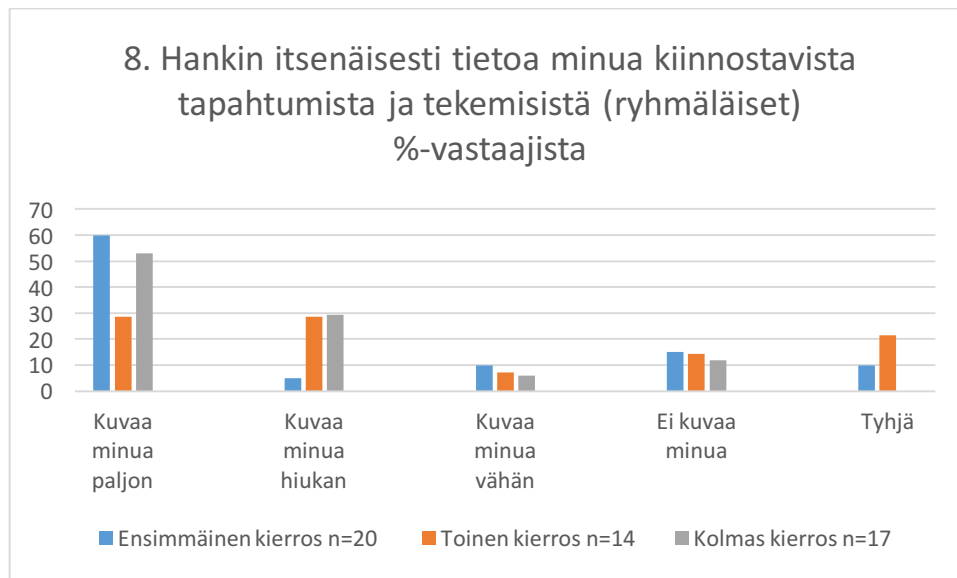
Aktiivisuuden lisääntymistä on huomattavissa jo ennen ensimmäistä kyselyä. Tämä tukee yläpuolella esitettyjä kirjallisia vastauksia. Ennen ensimmäistä kyselyä vastaajista 60% kertoi hankkivansa itsenäisesti tietoa kiinnostavista tapahtumista ja tekemisistä. 15% vastaajista kertoi, että tiedon hakeminen itsenäisesti ei kuvaa häntä.

Toisella kierroksella on nähtävissä tiedon hankinnassa suuri pudotus 60%:sta 29%:iin, mutta saman aikaisesti "kuvaa minua hiukan" vastaukset nousivat 5%:sta 29%:iin. Kierrosten kaksi ja kolme tuloksissa huomio kiinnittyi myös

siihen, että tiedon itsenäinen hankinta nousee 53% ja ”kuvaa minua hiukan” vaihtoehto pysyy samassa. Toinen huomio kiinnittyy vastausvaihtoehtoon ”tyhjä”, johon ensimmäisellä kierroksella vastaa 10% vastaajista, toisella 21% ja kolmannella kierroksella 0%.

Alla olevissa kaavioissa pysty akseli näyttää vastauksien määrän prosentteina, vaakatasolla on vastausvaihtoehdot. Vaakatasolla pystytolpilla on kuvattu kunkin kierroksen tulokset vastausvaihtoehdolle prosentteina. Kaavion yläreunassa näkyy kyselyn kysymyksen numero ja kysymys.

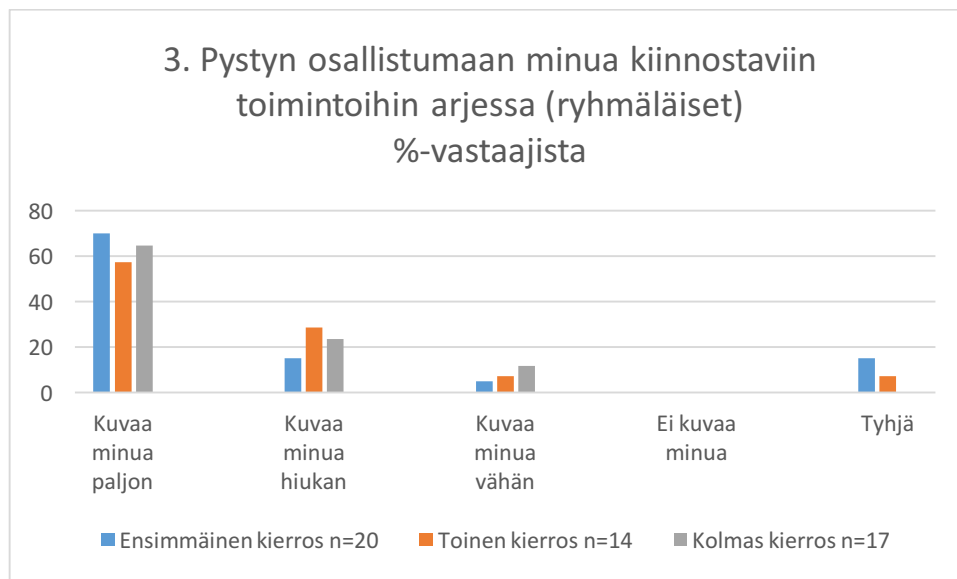
Kuvio 4. Ryhmäläisten vastaukset prosentteina (%) kysymykseen 8

Teemojen mukaisesti voidaan tarkastella positiivista muutosta ja aktiivisuuden lisääntymistä ryhmäläisissä kysymyksen kolme (3) vastausten kautta.

Kysymyksessä kysytään, pystyykö vastaaja osallistumaan itseään kiinnostaviin toimintoihin arjessa. Ennen ensimmäistä ryhmä kertaa tehdyssä kyselyssä yhteensä 85% vastaajista kertoo kysymyksen kuvaavan vastaajaa joko paljon tai hiukan. Huomioitavaa on, että yhdelläkään kierroksella vastaajat eivät ilmoita kysymyksen kuvaavan heitä yhtään.

Toisella kierroksella on havaittavissa sama ilmiö, kuin yläpuolella esitellyssä kaaviossa. Tapahtuu 13% pudotus ensimmäisen kierroksen tulokseen ”kuvaa minua paljon”, kun taas samanaikaisesti ”kuvaa minua hiukan” tulos kasvaa 15%:sta 29%:iin. Kolmannella kierroksella yhteenlaskettuna ”kuvaa minua

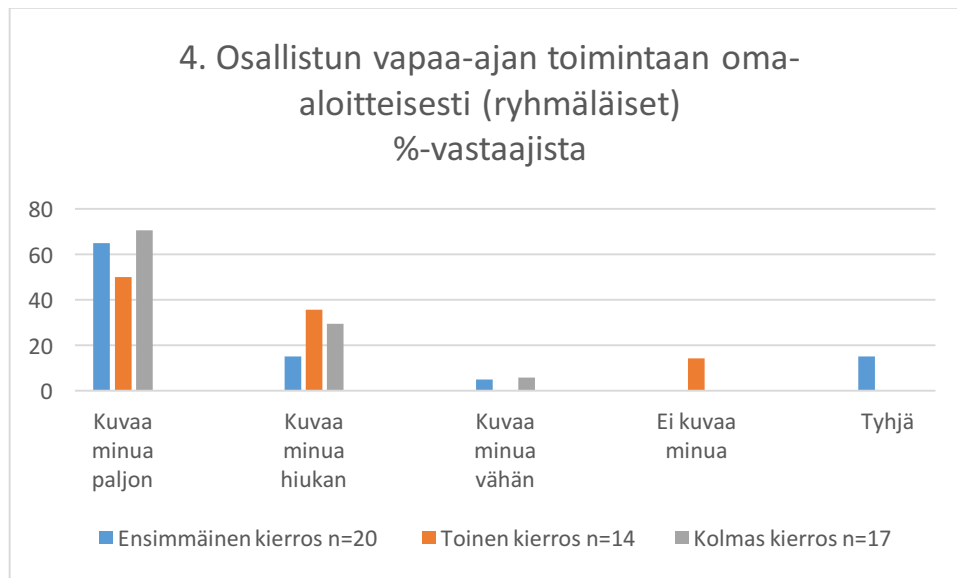
paljon” ja ”kuvaa minua hiukan” tulokset kasvavat 4%, 89%:iin ensimmäisen kierroksen 85%:n tulokseen verrattuna. Huomio kiinnittyy myös tarkastellessa ”kuvaa minua vähän” tulosta, sen hienoiseen kasvuun, ensimmäisen kierroksen 5%:sta kolmannen kierroksen 12%:iin. Samansuuntainen kehitys on nähtävissä tyhjen vastausten tuloksissa. Ne laskevat ensimmäisen kierroksen 15%:sta kolmannen kierroksen nolla tulokseen. Alla oleva kaavio on tehty selkeyttämään tulosten purkua.

Kuvio 5. Ryhmäläisten vastaukset prosentteina (%) kysymykseen 3

Tuloksia voidaan myös tarkastella toimijuuden ja toimijuuden tunteen kasvusta kuvion mukaan, jossa ryhmäläiset ovat vastanneet kysymykseen ”osallistun vapaa-ajan toimintaan oma-aloitteisesti”. Tuloksissa on nähtävissä positiivinen muutos ryhmän edetessä.

Ensimmäisellä kerralla 85% vastaajista on sitä mieltä, että kysymys kuvaa joko paljon tai hiukan vastaajaa. Muutosta kuvaa hyvin kolmannella kerralla saatu tulos, joka on yhteensä 94% vastauksissa ”kuvaa minua paljon” ja ”kuvaa minua hiukan”. Alla olevassa kaaviossa on esitelty tulokset:

Kuvio 6. Ryhmäläisten vastaukset prosentteina (%) kysymykseen 4

6.3 Millaisia muutoksia voidaan havaita henkilön toimijuudessa

6.3.1 Laadulliset tulokset

Ensimmäisellä kyselykierroksella saadut lähi-ihmisten kirjalliset vastaukset olivat vähäisiä. Toisella ja kolmannella kierroksella lähi-ihmisten ja ohjaajien kirjallisissa vastauksissa on huomattavissa määrällistä kasvua ryhmien edetessä.

Lähi-ihmiset ovat havainneet muutoksia arjessa ja henkilöiden toimijuudessa teemojen mukaisesti. Näissä vastauksissa nousee käsittelemättömät teemat esille, kuten yhteistyö ja omien valintojen perusteleminen ja sanoittaminen.

Ensimmäisellä kierroksella lähi-ihmisten kirjallisissa vastauksissa kysymykseen yhdeksän (9) oli ryhmäläisissä havaittavissa negatiivisia muutoksia tai ei muutosta ollenkaan. Näitä asioita sanallistettiin seuraavasti:

”On näkynyt hermostuneisuutena”

Ja myöskin yksinkertaisesti:

"Ei ole vaikuttanut"

Positiivista muutosta pelkästään ryhmään pääsyn myötä kuvattiin näin lähi-ihmisen sanomana:

"Lisännyt oma-aloitteisuutta"

"Tuonut rytmiä arkeen"

Toisen ja kolmannen kierroksen kirjallisissa vastauksissa teemojen mukaisesti ryhmän ja vertaistuen tärkeyttä kuvattiin näin:

"Ryhmä on tärkeä"

"Ryhmä on läheinen"

*"Kummatkin ryhmäläiset ovat olleet hyvällä tuulella tunneilla.
Joskus he saattavat olla huonolla tuulella, mutta tunnin jälkeen
molemmat ovat hymyilleet ja lähteneet iloisena"*

Useassa kirjallisessa vastauksessa korostetaan vuorovaikutus- ja yhteistyötaitojen kehittymistä, tunne työskentelyn merkitystä ja omien valintojen sanoittamista.

Ryhmäläisten muutosta yhteistyötaitojen osalta kuvataan seuraavasti:

"harkintakyky, kärsivällisyys ja yhteistyön merkitys ovat mielekkäästi lisääntynyt"

"Osallisuus on lisääntynyt"

Vuorovaikutustaitoja:

”Ryhmäläiset ovat oppineet kuuntelemaan toisiaan”

”Toisen ymmärtäminen on toteutunut paremmin, kun on alkanut ymmärtää kuunnella toista”

”Keskustelutaito on lisääntynyt”

Tunne työskentelyä näin:

”Tunteista puhuminen on avautunut”

”Oppia kuuntelemaan myös toisten ja omia tunteita”

”Tunteita voi kertoa”

”Voidaan puhua asioista ns. suoraan”

Omien valintojen sanoittamista:

”Osa on sanonut, ettei halua osallistua”

”Jonkun kyky ajatella ääneen on lisääntynyt”

”Omien valintojen perusteleminen helpompaa, myös sanallisesti”

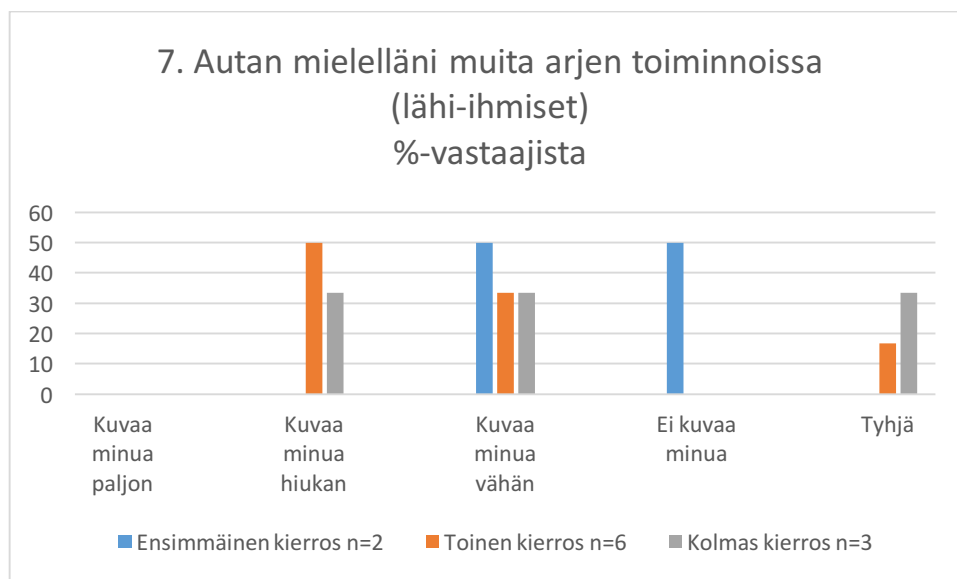
”On saanut itse päättää osallistumisesta”

6.3.2 Määrälliset tulokset

Lähi-ihmisten kirjallisten tulosten tueksi on saatavilla lähi-ihmisten monivalintakysymysten tuloksista tehdyt kaaviot. Näihin kysymyksiin lähi-ihmiset ovat tehneet heidän arvionsa oman ryhmäläisen muutoksesta ryhmän

aikana ja edetessä. Lähi-ihminen, on arvioinut sitä ryhmäläistä, kenen tukena on ryhmän toiminnassa mukana.

Monivalintakysymysten tulokset tuovat esille kirjallisten vastausten teemojen mukaisia tuloksia. Kysymyksessä 7 kysytään auttaako ryhmäläinen mielellään muita arjen toiminnoissa. Lähi-ihmiset ovat arvioineet ensimmäisellä kierroksella, että tämä kuvaa vähän 50% arvioitavista ja 50% oli sitä mieltä, että tämä ei kuvaa ollenkaan arvioitavaa ryhmäläistä. Muutos ryhmäläisten yhteistyökyvyn kasvusta on nähtävissä lähi-ihmisten toisen ja kolmannen kierroksen tuloksissa, joissa samaan kysymykseen yhteenlaskettuna ”kuvaa minua hiukan” ja ”kuvaa minua vähän” vastausten määrä oli 83%. Vaihtoehtoon ”ei kuvaa minua” ei tullut yhtään vastausta. Huomioitavaa on kuitenkin, että kolmannen kierroksen tulokset vastaavasti putoavat toisen kierroksen tuloksista, joissa ”kuvaa minua hiukan” ja ”kuvaa minua vähän” tulokset oli, yhteenlaskettuna 66%. Alla oleva kaavio kuvaa selitystä.

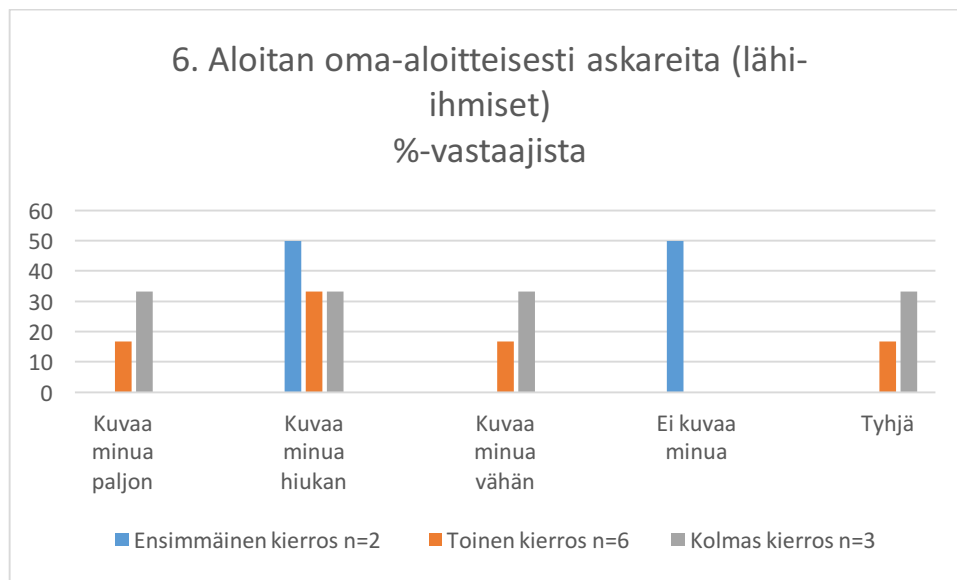
Kuvio 7. Lähi-ihmisten vastaukset prosentteina (%) kysymykseen 7

Kirjallisissa vastauksissa lähi-ihmiset nostavat osallisuuden lisääntymisen. Tätä voidaan tarkastella kysymyksen 6 ”Aloitin oma-aloitteisesti askareita” tuloksien avulla.

Ensimmäisellä kierroksella tulos jakautuu tasaisesti puoliksi ”kuvaa minua hiukan” ja ”ei kuvaa minua” vaihtoehtojen kanssa. Tällä kierroksella ”kuvaa minua paljon”, ”kuvaa minua vähän” ja ”tyhjä” vaihtoehtoon ei tullut yhtään

vastausta. Huomioitavaa on muutos mikä näkyy toisella ja kolmannella kierroksella lähi-ihmisten vastauksissa. 17% vastaajista oli toisella ja 33% vastaajista kolmannella kierroksella sitä mieltä, että ”kuvaa minua paljon” on sopivin vaihtoehto ryhmäläisen oma-aloitteiseen toimintaan.

Ensimmäisellä kierroksella 50% valitsi vaihtoehdon ”ei kuvaa minua”, kun taas toisella ja kolmannella kierroksella sitä ei valinnut kukaan. Kolmannella kierroksella tulos jakautuu tasaisesti vaihtoehtojen ”kuvaa minua paljon”, ”kuvaa minua hiukan”, ”kuvaa minua vähän” ja ”tyhjä” kanssa. Määrällisten tulosten valossa on nähtävissä ryhmäläisten oma-aloitteisin toiminnan lisääntyminen. Tätä samaa tulosta voi tarkastella alla olevasta kaaviosta.

Kuvio 8. Lähi-ihmisten vastaukset prosentteina (%) kysymykseen 6

6.4 Millaiseksi henkilö itse kokee halutun roolin tekemisen

6.4.1 Laadulliset tulokset

Ryhmäläisten kokemukset itse halutun roolin tekemisestä ovat hyvin yhdenmukaisia. Pääasiassa kokemukset ovat positiivisia tai neutraaleita. Mukana on muutamia negatiivisia kirjallisia vastauksia, jotka liittyvät ryhmän aloittamiseen ja uuden ryhmän kohtaamiseen.

Positiivissa vastauksissa nousee teemojen mukaisesti esille vertaistuki/ryhmä, sosiaalisuus, vuorovaikutustaidot ja itsetunnon kasvu. Yllä mainittujen teemojen lisäksi ryhmäläiset nostavat ryhmän ilmapiirin esille.

Ryhmäläiset kertovat vertaistuesta/ryhmästä ja ilmapiiristä seuraavasti:

"Ilmapiiri on leppoisampi kuin entisessä työpaikassa"

"Hyvää, mukavaa yhdessä oloa"

"Kaverit ja ohjaajat ovat mukavia"

Negatiivisena voidaan nähdä ryhmän aloittaminen, jota sanoitettiin levottomuutena ja hermostuneisuutena:

"Olen ollut hieman jännittynyt..."

"On näkynyt hermostuneisuutena.."

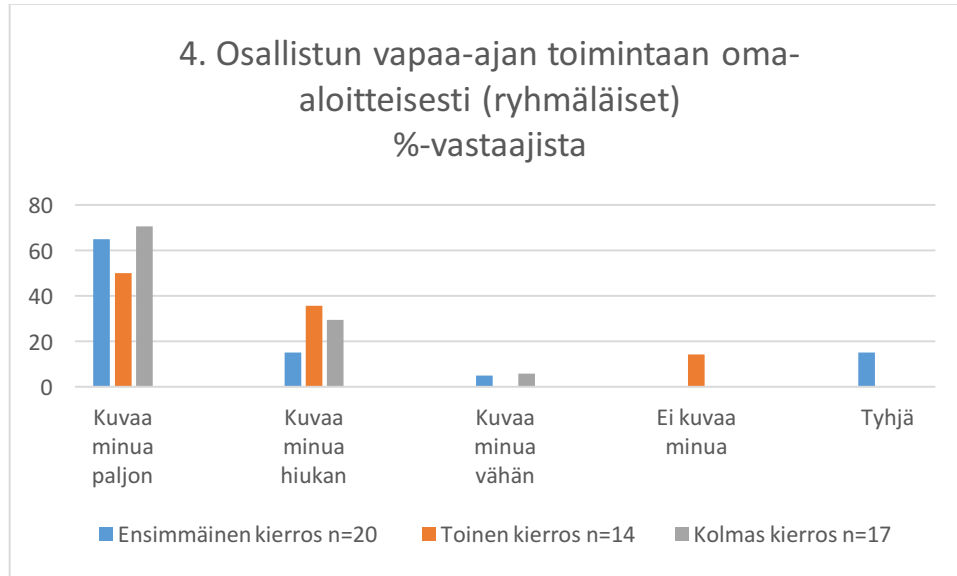
Ryhmän edetessä negatiiviset kokemukset häviävät ja positiiviset kokemukset lisääntyvät.

6.4.2 Määrälliset tulokset

Monivalintakysymysten avulla ei tähän tutkimuskysymykseen saatu suoria määrällisiä vastauksia. Kirjallisten vastauksien pohjaten voidaan tässä peilata kysymykseen 4 "osallistun vapaa-ajan toimintaan oma-aloitteisesti".

Kirjallisissa vastauksissa ylös nousseet teemat itsetunnon kasvu, aktiivisuuden ja yhteistyökyvyn lisääntyminen on mahdollista tarkastella juuri oma-aloitteisena osallistumisena vapaa-ajan toimintaan. Vastauksien prosentuaalinen kasvu on nähtävissä kierrosten väleillä. Tätä tukee tyhjen vastausten puuttuminen kahdelta viimeiseltä kierrokselta ja viimeiseiltä kierrokselta "ei kuvaa minua" puuttuminen. Kaaviossa on nähtävissä muutokset tuloksissa.

Kuvio 9. Ryhmäläisten vastaukset prosentteina (%) kysymykseen 4

7 Tulosten tulkinta ja johtopäätökset

7.1 Tulkinta

Kyselyn tuloksista, varsinkin kirjallisissa vastauksissa on nähtävissä henkilöiden kokema muutos positiiviseen suuntaan. Jo ryhmään liittyminen sai positiivista muutosta henkilöiden tunteissa. Ryhmien aikana suurin muutos käytiin henkilöiden henkisellä ja psyykkisellä puolella. Kirjallisten vastausten perusteella on näytettävissä toteen halutun roolin vaikutus arjessa henkilön rohkeutena olla enemmän kuuntelevassa ja ymmärtävässä vuorovaikutuksessa toisiin henkilöihin, jonka myötä heille kasvaa usko omaan tekemiseen.

Itse halutun roolin suoranaishina vaikutuksina voidaan nähdä vastausten teemoittelun mukaisesti henkilöiden positiivisena asenne muutoksena, sosiaalisten- ja vuorovaikutustaitojen kehittymisenä, itsetunnon ja yhteistyökyvyn kasvuna.

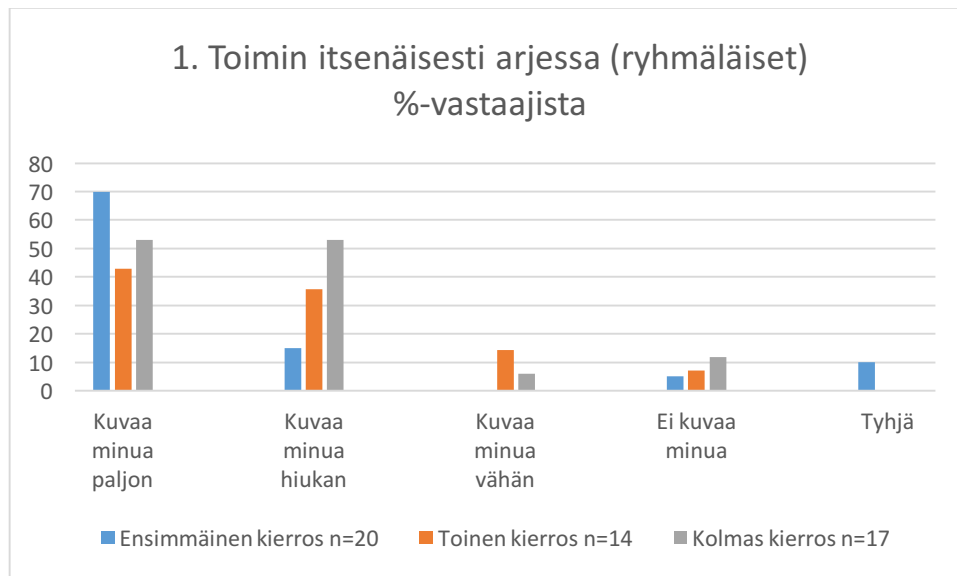
Ryhmäläisten kirjalliset vastaukset puhuvat sen puolesta, että tekemisen roolin ottaminen on ollut mielekästä ja aktivoivaa, kun se on ollut vapaaehtoinen ja itse päätetty tekeminen. Yksikään kyselyyn vastanneista ei

pitänyt tekemistä vastenmielisenä tai passivoivana. Muutama vastaus tuli, ettei henkilö ollut kokenut mitään muutosta. Tähän syynä voi olla kysytyn asian ymmärtämisen vaikeus, tiedostamattomuus omista kyvyistä, osaamisesta ja myöskin toiminnan haasteista.

Ryhmäläiset saivat kertoa kohdassa 10. asioista, joita tekevät A. Itsenäisesti ja B. Oma-aloitteisesti. Näissä vastauksissa on huomattavissa yhtäläisyyksiä keskenänsä. Havaittavissa on, kysymyksen sanojen eron hahmottamisen vaikeus. Mikä on itsenäisen ja oma-aloitteisen tekemisen ero. Tämä näkyy varsinkin ensimmäisen kierroksen monivalintakysymysten vastauksissa. Toisella ja kolmannella kierroksella vastausten eroja voidaan myös selittää sillä, että henkilö on ymmärtänyt kysymyksen ja sanojen merkityksellisen eron.

Vastauksissa on huomattavissa kuinka vastanneille itsenäisesti tai avustettuna tehtävät toimet ovat myös asioita, jotka he tekevät oma-aloitteisesti. Kysymyksen ymmärtämistä tukee se, että oma-aloitteisesti tehtävissä toimissa oli enemmän vapaa-ajan viettoon kuuluvia toimia, kuten tv:n ja elokuvien katselu, olla kohtelias tai oma itsensä.

Ensimmäisen ja toisen vastauskerran osalla näkyy suurehko muutos, kun taas kolmannella kierroksella tulokset lähentyvät ensimmäisen kierroksen tuloksia. Tässä voi muutosta selittää toisen kerran vähäinen ryhmäläisten vastauksien määrä, ensimmäisellä kerralla väärinymmärrysten määrä voi olla suurempi kuin jälkimmäisillä kerroilla. Lisäksi ryhmän aikana voi tapahtua itsensä ja omien todellisten taitojen tiedostamista. Tämä muutos on nähtävissä alla olevassa kaaviossa, jossa kuvataan ryhmäläisten omaa kokemusta siitä, kuinka he kokevat itsenäisen toimijuutensa arjessa.

Kuvio 10. Ryhmäläisten vastaukset prosentteina (%) kysymykseen 1

7.2 Johtopäätökset

Tulosten nojalla voidaan johtopäätöksiä tehdä siitä, että vapaaehtoisesti, itse halutun tekemisen roolilla on pääasiallisesti positiivinen vaikutus henkilön toimijuuteen. Toimijuuden ja toimijuuden kokemuksen lisääntyminen ja positiivinen muutos näyttäytyvät teemojen mukaisesti etenkin sosiaalisissa- ja vuorovaikutustaidoissa. Ryhmäläiset kokevat ryhmän ja ryhmässä toimimisen itselleen mieluisaksi, turvalliseksi, tärkeäksi ja positiivista asenne muutosta auttavaksi.

Tutkimuksen pohjana olleet teatteriteatteriryhmät ja niissä käytettävät menetelmät voidaan katsoa näitä muutoksia tukeviksi. Ryhmissä käytettyjen menetelmien ansiosta henkilöt ovat kokeneet itsetunnon kasvua, saaneet rohkeutta puhua avoimesti tunteista ja huomioimaan toisia ryhmäläisiä paremmin. Nämä ovat suuria muutoksia henkilön toimijuuden kokemuksessa ja vaikuttavat suoranaisesti henkilön toiminnallisen identiteetin ja pätevyyden tunteen kehittymiseen.

Tulosten perusteella voidaan todeta niin itse halutun roolin kuin myös ilmaisutaitoon perustuvien menetelmien tukevan ja kasvattavan henkilön toimijuutta ja kokemusta toimijuudesta.

Kyselylomakkeen käyttö jatkossa vaatii ensin sen parantelua, kysymysten ja vastausvaihtoehtojen uudelleen muotoilun. Tähän tutkimukseen saatujen tulosten valossa lomaketta pitää tarkentaa, selkeyttää, miettiä kysymysten ja vastausvaihtojen asettelua.

8 Pohdinta

Työn viimeinen vaihe on kyselyn tulosten tarkastelu ja analysointi. Tässä vaiheessa arvioidaan työn etiikkaa ja luotettavuutta sekä toteutetaan sisällön menetelmällinen pohdinta. Tutkimuskysymystä voidaan kritisoida tässä tarkasteluosassa sekä miettiä tulevaisuuden haasteita ja kysymyksiä jatkotutkimuksiin.

Opinnäytetyöni yhtenä tarkoituksena oli lähteä selvittämään itse halutun roolin vaikutusta kehitysvammaisen henkilön arjen toimijuuteen. Pian tuloksia purkaessani huomasin, itse halutun roolin tarkoittavan itselle mielekästä tekemistä, jonka kautta roolin merkitys kasvaa toiminnallisen identiteetin kehittäjänä (Hautala, T. & kumpp. 2013). Kirjallisissa vastauksissa oli selvästi huomattavissa henkinen ja mentaalinen kasvu, joiden syntyä vaikuttaa suoraan itse valitun tekemisen onnistumisen kokemus, positiivisen palautteen saanti ja osallisuus toimintaan. Tämä todentaa suoraan Kielhofnerin Inhimillisen toiminnan mallia. Tämän työn kyselyn pohjalta vastauksia pohtiessani huomasin, että mielekäs tekeminen loi henkilölle roolin (Moreno 1977, II-III; Niemistö 1988, 90-91.), jonka voi jakaa inhimillisen toiminnan mallin mukaisesti tahtoon ja tottumukseen (Hautala, T. & kumpp. 2013). Suorituskyvyn muutoksia ei niinkään kyselyn tuloksissa ollut havaittavissa. Tuloksiin vaikuttaa kehitysvammaisten henkilöiden oma näkemys omasta kykeneväisyydestä.

Mallin mukaisesti ”tahto” jakautuu henkilön omiin arvoihin ja mielenkiinnonkohteisiin (Hautala, T. & kumpp. 2013). Henkilön omien arvojen ja mielenkiinnonkohteiden kunnioittaminen ja toteuttaminen on mainittu ”YK:n yleissopimuksessa, kehitysvammaisten henkilöiden oikeudet” artikkelissa 1 ja 3,

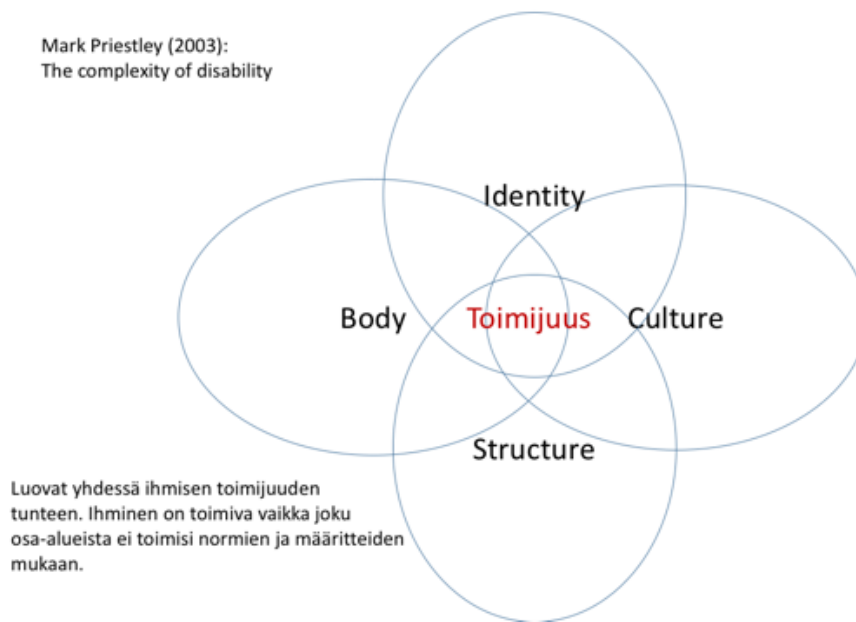
joissa painotetaan kehitysvammaisten itsemääräämisoikeutta ja ihmisoikeuksia. Artiklassa 3 yleiset periaatteet sanotaan, *”tämän yleissopimuksen periaatteina ovat: henkilöiden synnynnäisen arvon, yksilöllisen itsemääräämisoikeuden, mukaan lukien vapaus tehdä omat valintansa, ja riippumattomuuden kunnioittaminen (Suomen YK-liitto. 2014. 23)”*. Lisäksi samaisessa pöytäkirjassa mainitaan erikseen 19. Artiklassa *”eläminen itsenäisesti ja osallisuus yhteisössä”* ja 30. Artiklassa *”osallistuminen kulttuurielämään, virkistys- ja vapaa-ajantoimintaan ja urheiluun”*, näissä molemmissa painotetaan sitä, ettei kehitysvammaisen itsemääräämisoikeutta rikottaisi näiden toteutuksessa, vaan pyrittäisiin siihen, että henkilöllä on samat mahdollisuudet osallistua itse haluamaansa toimintaan kuin kaikilla muillakin.

Mielenkiinnon kohteena voi henkilöillä nähdä ryhmän ja ryhmässä uusiin ihmisiin tutustumisen. Ryhmän kautta henkilöt saivat myös kokemuksen yhteisöön kuulumisesta, osallisuudesta, vertaistuesta ja vertaisuudesta. *”Vertaisryhmä mahdollistaa positiivisten kokemusten saamisen ryhmätilanteissa ja vahvistaa näin kokemusta itsestä kyvykkäänä sosiaalisena toimijana (Partanen 2010: 74–75)”*. Tulevana toimintaterapeutina näen juuri terapeutin yhdeksi tärkeimmäksi tehtäväksi tukea ja mahdollistaa kehitysvammaisille henkilöille vertaistuen saanti ja vertaisena oleminen. Näiden kautta ihmiset pääsevät myös luomaan ystävyysuhteita (Salmivalli 2008). Newbold, Hardyn ja Byngin (2013) tutkimus tukee myös ajatusta siitä, että vertaistuella on suuri merkitys ihmisen stressitason laskemiselle. Madaltuneen stressitason myötä henkilö voi kokea henkistä kasvua uusien asioiden oppimisen myötä.

Ryhmä voidaan nähdä myös inhimillisen toiminnan mallin *”tottumuksen”* alla olevana, niin fyysisenä, kuin myös sosiaalisena ympäristönä (Kielhofner 2008). Satu Vesalainen (2013) tuo myös esille ryhmän tärkeyden opinnäytetyössään. Koen, että ryhmässä käytetyt luovat menetelmät tukevat henkilöiden kokemusta tasavertaisena toimijana, kuten Allardt (1976) on todennut, että ihmisen mahdollisuus toteuttaa itseään, tehdä itselleen mieluisia asioita sekä saada vastakaikua ja arvostusta omalle toiminnalleen on oleellinen osa ihmisen hyvinvointia.

Itse uskon vastauksien perusteella, että ryhmällä ja siellä saadulla positiivisella palautteella ja onnistumisen kokemuksella on suuri vaikutus henkilön kokemalle muutokselle, joka voidaan nähdä toiminnallisen pätevyyden tunteen ja identiteetin kehittymiselle (Kielhofner 2008). Olisi ollut mielenkiintoinen jatkaa tutkimusta tekemällä seuraava kysely 3 kuukauden päästä ryhmän loppumisesta, kuinka henkilöt kokevat silloin ryhmän aikana koetut muutokset. Ovatko muutokset pysyviä eli toteutuuko Kielhofnerin inhimillisen toiminnan mallin mukaisesti *"mukautuminen"* eli opittujen taitojen vienti osaksi arjen toimintaa ja toimijuutta (Hautala T. & kumpp. 2013).

Mielestäni kyselyn tulokset puoltavat Pirhosen (2016) näkemystä siitä, että toimijuus ei katoa toimintakyvyn heiketessä. Selittäessäni toimijuutta työn alkupuolella tuon Jyrkämän (2014) näkökulman esille, joka mielestäni kannattelee samaa ajatusta kuin Kielhofnerin inhimillisen toiminnan malli (Hautala T. & kumpp. 2013) siitä, että kuinka ihminen määrittää omaa toimintaansa, mahdollisia esteitä ja mahdollisuuksia, on *"sen hetkinen tilanne; Mitä ihminen kykenee tekemään, osaa ja haluaa tehdä (Jyrkämä. 2014)"*. Kielhofner käyttää mallissa vain eri sanoja *"toiminnallinen pätevyys"* ja *"toiminnallinen identiteetti"*, joiden sisältö hiukan laajempi, mutta samaa tarkoittava. Mark Priestleyn (2003) kuvio (2) toimijuudesta on osuva siihen ajatukseen, että vaikka yksi tai kaksi osa-aluetta siitä puuttuisi, ei toimijuuden kokemus silti häviä. Priestleyn luomaa kuviota toimijuuden osa-alueista voisi täydentää lisäämällä toimijuuden käsitteen selkeästi keskelle, jolloin se havainnollistaisi paremmin sitä, että, vaikka yksi osa-alue puuttuisi henkilön elämästä, ei silti se tarkoita toimijuuden katoamista. Olen alla olevaan kuvioon lisännyt toimijuuden käsitteen Priestleyn luomaan kuvioon keskelle todentamaan toimijuuden pysyvyyttä.

Kuvio 11. Toimijuuden määritelmä Mark Priestley mukailleen, lisättynä toimijuuden käsite (Korhonen 2018)

Toisena tarkoituksena oli selvittää kehitysvammaisten kanssa käytettävien luovien menetelmien, kuten teatteritoiminnan, hyötyjä. Varsinkin kirjallisten vastausten pohjalta voi todeta, että hyöty ryhmässä käytettävien menetelmien osalta on suuri. Ryhmäläisten omat kokemukset ja lähi-ihmisten antamat palautteet tukevat ja rohkaisevat käyttämään myös jatkossa näitä menetelmiä. Vaikutukset toiminnalliselle identiteetille ja pätevyyden tunteelle todennettiin useissa kirjallisissa vastauksissa.

Ylläolevat asiat ja loppuyhteenveto vastaavat tutkimukselle asetettuihin kysymyksiin. Suurimpina vastausten valossa näyttäytyy kysymykset 1. ”Millaisia muutoksia henkilö itse havaitsee toimijuudessa” ja 2. ”Millaisia muutoksia voidaan havaita henkilön toimijuudessa”. Kysymykseen 3. ”Millaiseksi henkilö kokee halutun roolin tekemisen” saatiin tulosten pohjalta vahvistusta, että kun tekemisen rooli on itse haluttu ja vapaaehtoinen on myös sen tekeminen mielekästä ja tukee positiivista asenne muutosta. Näin ollen tutkimusta voi pitää onnistuneena ja suuntaa antavana ryhmiä ohjaaville ja kehitysvammaisten kanssa työskenteleville ihmisille.

Lyhyenä yhteenvetona työni lopuksi voi tehdä määritelmän siitä, että mielekäs tekeminen saa aikaan henkilöille tunteen roolin ottamisesta,

yhteenkuuluvuudesta ja osallisuudesta ryhmän toimintaan, jonka kautta syntyy muutos toiminnallisessa osallistumisessa (occupational participation) ja toiminnallisissa taidoissa (skilss), varsinkin prosessuaalisissa ja vuorovaikutustaidoissa, myös koettiin henkistä kasvua. Tästä voidaan päätellä se, että yllä mainitut asiat vaikuttavat henkilön toiminnallisen identiteetin (occupational identity) kasvuun ja toiminnallisen pätevyyden (occupational performance) tunteen kehittymiseen, mitkä parhaimmillaan voivat johtaa adaptoitumiseen eli mukautumiseen, tavaksi toimia arjessa (Hautala T. & kumpp. 2013).

8.1 Jatkotutkimus

Opinnäytetyö tässä laajuudessa on yhdelle opiskelijalle suuri, joten jatkossa tämän kokoista aineistoa kannattaa jakaa opiskelijoiden kesken tai vähintään työstää parina. Parin tai ryhmän työstämä kyselystä voi tulla toimiva ja vastauksiin saataisiin useampi näkökulma. Kuitenkaan työn määrä ei tuntunut kohtuuttomalle. Tutkimusta suunnitellessa ei ollut tarkoitus lähteä näin laajalaisesti tutkimaan aihetta, vaan se hiljalleen työn edetessä kasvatti itse itsensä.

Tuloksien valossa jatkotutkimuksen aiheena voisi olla esimerkiksi

1. Onko haluttu rooli eli mielekäs, vapaaehtoinen tekeminen sidottu toiminnan kohteeseen ja onko toiminnan kohteella merkitystä henkilön arjen toimijuuteen?
2. Mitä tapahtuu henkilöiden kokemalle muutokselle ryhmän loputtua. Onko saavutetut muutokset pysyviä?
3. Lisäksi tutkimukseen voisi ottaa verrokkiryhmän, joka ei osallistu toimintaan, jolloin voitaisiin nähdä ero ryhmään kuuluvien ja kuulumattomien osalta.

Tämän tutkimuksen otanta on suhteellisen pieni ja toiminnan kohteena oli jokaisella paikkakunnalla sama eli teatteri. Jatkotutkimuksessa olisi hyvä aktivoida lähi-ihmisiä enemmän mukaan tutkimukseen ja jos olisi mahdollista

taata, että sama lähi-ihminen vastaisi kyselyyn. Jatkossa kannattaa harkita haastattelun ja kyselyn väliä. Vaikka haastattelu on työläämpi, on tämän tutkimuksen tuloksista nähtävissä kirjallisten vastausten antavan enemmän henkilön toimijuuden kokemuksesta, roolin miellyttävyydestä ja toiminnallisen identiteetin kehittymisestä.

Jatkossa olisi hyvä kiinnittää huomiota kyselylomakkeen kysymysten laadintaan, aseteluun ja sanavalintoihin. Lisäksi olisi tärkeää kyselyn onnistumisen takaamiseksi testata kysely muutamien kehitysvammaisten henkilöiden avulla ja tehdä parannuksia palautteiden mukaisesti. Kyselylomaketta tehdessä tuli kiire saada kyselylomake valmiiksi ennen ensimmäisiä ryhmäkertoja. Tätä olisi voitu ennakoida kyselylomakkeen aikaisemmalla valmistelulla ja testaamisella. Kyselylomakkeen kysymykset ovat nopeasti luettuna ymmärrettävissä samaa tarkoittaviksi kysymyksiksi ja tämä on voinut heikentää tulosten luotettavuutta. Kyselyn kysymyksien tueksi on laadittu selitesivu, jonka tarkoituksena on lisätä kysymysten ymmärrettävyyttä.

Vastausvaihtoehtoja suosittelen joko vähentämään neljästä kolmeen tai luomaan suuremman eron ”kuvaa minua hiukan” ja ”kuvaa minua vähän” välille. Vastausvaihtoehtojen miltei samaa tarkoittavat merkitykset ovat voineet luoda vastaajissa hämmennystä ja sekaannusta, joka taas voi vähentää tulosten luotettavuutta. Tässä vastausvaihtoehtojen ja tutkimuksen eduksi voi lukea sen, että tutkija on ollut ensimmäisellä kerralla ohjeistamassa kyselyn vastaamisessa ja selittämässä vastausvaihtoehtojen eron.

Tuloksissa on huomattavissa ristiriitaisuutta monivalinta- ja kirjallisten kysymysten välillä. Muutos monivalintakysymyksissä kertoo toimijuuden ja toimintakyvyn heikentymisestä, kun taas kirjalliset vastaukset tukevat toiminnallisen identiteetin ja pätevyyden tunteen kasvua. Juuri tähän voi olla syynä yllä mainitut asiat eli kysymysten ymmärrettävyys ja samankaltaisuus.

Kirjalliset kysymykset antavat henkilöille vapauden itse tuoda haluamansa asiat esille. Kysymysten asetteluun tuoman vapauden kautta saatiin tutkimukselle paljon hyviä ja monivalintakysymyksiä täydentäviä vastauksia.

8.2 Eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksen aineistonkeruu ja tulosten analysointi tehdään kunnioittaen Suomen Toimintaterapialiiton ja toimintaterapeuttien yhdessä luomien ammattieettisten ohjeiden mukaisesti (Toimintaterapialiitto 2017). Ohjeiden lisäksi on haettu tutkimuslupa Akaan ja Valkeakosken kunnilta. Kuopion kaupunki ei vaatinut erillistä lupaa. Jokaista osallistujaa pyydettiin vielä henkilökohtaisesti allekirjoittamaan lupa (liite 6), jolla he myöntävät luvan käyttää heidän antamiaan tietoja.

8.3 Eettisyys

Alusta lähtien pohdinnan alla on ollut kyselyn tärkeys ja eettisyys. Tarjoileeko kysely mitään uutta tietoa alalla työskenteleville? Pystynkö luomaan kyselyn ja purkamaan sen tulokset, kunnioittaen kyselyyn osallistuneiden henkilöiden anonyymiyttä ja ihmisoikeuksia? Ja onko kyseisen asian tutkimiselle aiheellisia perusteita (Kylmä & Juvakka. 2007. 143-146). Tässä työssä se perustui luovien menetelmien tutkimustarpeelle. Luovien menetelmien käyttö yleistyy koko ajan osana kehitysvammaisten kuntoutusta ja sen vuoksi tarvitaan lisänäyttöä niiden perustaksi. Keskittyminen työssä käsitteisiin rooli, toimijuus, toimintakyky on syntynyt omille havainnoille työelämässä. Lisäksi niistä löytyvään kirjallisuuteen (Kielhofner. G, Hautala. T. & Kumpp. 2013) Inhimillisen toiminnan malli, Morenon & kumpp. (1987) teoriaan, Mark Priestleyn (2003) kehitysvammaisuuden jako neljään (4) malliin, Jyrkämän (2007) toimijuuden kolme (3) näkökulmaa, Pirhosen (2016) näkemys toimijuudesta, Etäpelto A. (2014) neljän (4) tyypin määritelmä toimijuudelle, sekä lisäksi joukko muita opinnäytetöitä, jotka käsittelevät toimijuutta, toimintakykyä tai roolia.

8.4 Luotettavuus

Tutkimuksen tiedon hankinnassa käytetään hienovaraisuutta ja mahdollisimman suurta anonyymiyttä. Kyselyyn vastaavilta henkilöitä ei pyydetä tietoja, joiden perusteella heidät voitaisiin tunnistaa. Tämä koskettaa myös lähi-ihmisten vastauksia.

Ennen kyselyn aloittamista käydään opinnäytetyön tekijän avustamana kysely läpi. Kyselyn mukana on selitesivu, jossa on selitetty kyselyssä käytetyt sanat ja niiden merkitys tässä kontekstissa. Tässä vaiheessa on vielä jokaisella mahdollisuus kieltäytyä kyselyn tekemisestä. Tulokset käsitellään yhtenä ryhmänä, ei paikkakunnittain tai ryhmittäin. Kyselyistä saadut vastaukset hävitetään aineiston käsittelyn jälkeen silppuamalla. Saatuja tuloksia säilytetään työskentelyn ajan omassa kansiossa lukollisessa kaapissa, johon on avain vain tutkimuksen tekijällä.

Työn luotettavuutta lisää suljetut ryhmät eli ryhmäläiset, jotka ovat vastanneet kysymyksiin ovat olleet joka kerta samat henkilöt. Poislukien toinen kierros, jolloin oli ryhmäläisiä pois sairastapausten vuoksi. Vastaavasti lähi-ihmisten vaihtuvuus voi heikentää tuloksien luotettavuutta.

Työn sisällön tuottamisessa on otettu huomioon voimassa olevat plagiointi säädökset. Työ tehdään siten, että mitään toisten tekemiä tekstejä tai tuloksia ei esitetä omina. Tuloksia ei myöskään manipuloida kenenkään toimijan hyväksi vaan kaikki tulokset käsitellään puolueettomasti. Lähteiden ja viittausten tekemisessä noudatetaan Jyväskylän Ammattikorkeakoulun ohjeistusta.

Lähteet

Fisher, A. 2009. Occupational Therapy Intervention Process Model. Three Star Press,, Inc. Fort Collins, Colorado. USA

Hautala, T., Hämäläinen, T., Mäkelä, L., Rusi-Pyykkönen, M. 2013. Toiminnan voimaa. Bookwell Oy. Porvoo

Hirsijärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. 2016. Tutki ja kirjoita. Bookwell Oy. Porvoo

Holma, A. 2015. Ammatillinen kasvu toiminnallisia menetelmiä käyttävien työnohjaajien kuvaamana. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden yksikkö. Pro gradu-tutkielma. Viitattu 7.2.2018 <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/97147/GRADU-1432291740.pdf?sequence=1>

Hämäläinen, A. 1998. Rooleista raamia toiminnalliseen työskentelyyn. Draamamenetelmien käyttö nuorten kanssa. Teoksessa P. Houni & L. Suurpää (toim.) Kuvassa nuoret. Tampereen yliopisto: 139-152.

Jyrkämä, J. 2007. Toimijuus ja toimijatilanteet – aineksia ikääntymisen arjen tutkimukseen. Teoksessa Vanhuus ja sosiaalityö. Sosiaalityö avuttomuuden ja toimijuuden välissä. Toim. M. Seppänen, A. Karisto & T. Kröger. 2007. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Kielhofner, G. 2008. Model Of Human Occupation. Fourth Edition. Lippincott Williams & Wilkins. Baltimore

Kylmä, J., Juvakka, T. 2007. Laadullinen terveystutkimus. 1. painos. Edita Publishing Oy. Helsinki

Moreno, J. L. 1953. Who Shall Survive. Foundations of Sociometry, Group Psychotherapy and Sociodrama. New York: Beacon House, Inc.

Moreno, J. L. 1977. Psychodrama Vol 1. 5. painos. Beacon New York: Beacon House.

Moreno J.L., Fox J. 1987. Essential Moreno: Writings on Psychodrama, Group Method, and Spontaneity. Springer Publishing Company

Newbold, A., Hardy, G. & Byng, R. 2013. Staff and patient experience of improving access to psychological therapy group interventions for anxiety and depression. Journal of Mental Health, 2013; 22(5): 456-464. Informa UK, Ltd.

Nieminen, S., & Saarenheimo, M. 1981. Morenolainen psykodraama. Historiallinen ja filosofis-psykologinen analyysi. Helsinki: Psykologien Kustannus Oy.

Niemistö, R. 2004. Ryhmän luovuus ja kehitysehdot. Helsinki: Helsingin yliopisto Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia.

Niemistö, R. 2008. Roolit ja liittyminen. Teoksessa S. Aitolehti & K. Silvola (toim.) Suhteiden näyttäjä. Näkökulmia psykodraamaan. Helsinki: Duodecim: 37-50.

Partanen, K. 2010. Voimaa autismin kirjon kuntoutukseen. Autismisäätiö. WS Bookwell Oy. Juva

Priestley M. 2003. Disability A Life Course Approach. Blackwell Publishing Company Ltd. UK

Pirhonen, J. Toimijuus ei katoa toimintakyvyn heikentyessä. Tampereen yliopiston tiedote 13.9.2016. <http://www2.uta.fi/ajankohtaista/uutinen/toimijuus-ei-katoa-toimintakyvyn-heikentyessa>

Salmivalli, C. 2008. Kaverien kanssa. Vertaissuhteet ja sosiaalinen kehitys. Bookwell Oy. Juva

Seppälä, H. 2008. Häiriöiden hallinnasta toimintakyvyn tukemiseen – pohdintaa kehitysvammaisten psyykkisen hyvinvoinnin edistämisestä. Teoksessa Punamäki, R- L., Nieminen, P., Kiviaho, M. 2008. Mieli ja terveys: ilon ja muutoksen psykologiaa. Tampere. Juvenes-Print

Slettemark, G. 2004. Psykodrama og sosiometri i praksis. Personlig frihet. Par i samspill. Den skapende gruppe. Oslo: Fagspesialisten AS.

Suomen Toimintaterapialiitto Ry. 2017. Toimintaterapeuttien ammattieettiset ohjeet. Viitattu 25.10.2017 <http://www.toimintaterapeuttiliitto.fi/site/assets/files/1080/ammattieettisetohjeet2016.pdf>.

Suomen YK-Liitto. 2014. YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista ja sopimuksen valinnainen pöytäkirja. Sälekarin Kirjapaino Oy. Somero

Tuominen, P. 2017. Toimijuus ja sen mahdollisuudet ja rajoitteet työttömyyssaikana. Tampereen yliopisto. Yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Työn ja hyvinvoinnin maisteriohjelma. Viitattu 12.1.2018 <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/101178/GRADU-1495202633.pdf?sequence=1>

THL. 2018. Vammaispalvelujen käsikirja. Kehitysvammaisen henkilön toimintakyvyn arviointi. Viitattu 7.2.2018 <https://www.thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/palvelujen-jarjestamisprosessi/palvelutarpeen-selvittaminen/kehitysvammaisen-henkilon-toimintakyvyn-arviointi>

Vesalainen, S. 2013. Bikva-malli kehitysvammaisten asumispalvelujen arviointimenetelmänä. Mikkelin ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Sosiaalialan koulutusohjelma. Viitattu 7.2.2018 http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/62233/Bikva_2013_opinnayte.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Whiteley A., Kurtz D., Cash P. 2016. Stigma and developmental Disabilities in Nursing Practice and Education. Issues Ment Health Nurs. 2016 Jan;37(1):26-33. Viitattu 7.2.2018 <https://www.ncbi.nlm.nih.gov.ezproxy.jamk.fi:2443/pubmed/26818930>

Liitteet

Liite 1. Kyselylomake

Tätä kyselytutkimusta suorittaa Toimintaterapiaopiskelija Hannu Korhonen osana opinnäytetyötä Jyväskylän Ammattikorkeakoululle. Kyselyyn vastaaminen antaa tärkeää tietoa positiivisen ja motivoivan roolin vaikutuksesta arjen toimijuuteen. *Kiitos vaivannäöstäsi!*

1. TOIMIN ITSENÄISESTI ARJESSA

(esimerkiksi käyn kaupassa itse, pidän yhteyttä läheisten kanssa itse).

Kuvaa minua paljon

Kuvaa minua hiukan

Kuvaa minua vain vähän

Ei kuvaa minua

2. TARVITSEN APUA/TUKEA ARJEN TOIMINNOISSA

Kuvaa minua paljon

Kuvaa minua hiukan

Kuvaa minua vain vähän

Ei kuvaa minua

3. PYSTYN OSALLISTUMAAN MINUA KIINNOSTAVIIN TOIMINTOIHIN ARJESSA.

Kuvaa minua paljon

Kuvaa minua hiukan

Kuvaa minua vain vähän

Ei kuvaa minua

4. OSALLISTUN VAPAA-AJAN TOIMINTAAN OMA-ALOITTEISESTI.

Kuvaa minua paljon

Kuvaa minua hiukan

Kuvaa minua vain vähän

Ei kuvaa minua

5. TEEN ARJEN ASKAREITA ITSENÄISESTI
(esimerkiksi pesen hampaat itse, pukeudun itse).

Kuvaa minua paljon

Kuvaa minua hiukan

Kuvaa minua vain vähän

Ei kuvaa minua

6. ALOITAN OMA-ALOITTEISESTI ASKAREITA
(esimerkiksi aloitan tai pyydän kahvinkeittoa, lehden luku).

Kuvaa minua paljon

Kuvaa minua hiukan

Kuvaa minua vain vähän

Ei kuvaa minua

7. AUTAN MIELELLÄNI MUITA ARJEN TOIMINNOISSA
(esimerkiksi siivous, ruuanlaitto).

Kuvaa minua paljon

Kuvaa minua hiukan

Kuvaa minua vain vähän

Ei kuvaa minua

8. HANKIN ITSENÄISESTI TIETOA MINUA KIINNOSTAVISTA TAPAHTUMISTA JA TEKEMISISTÄ
(esimerkiksi harrasteryhmät, konsertit)

Kuvaa minua paljon

Kuvaa minua hiukan

Kuvaa minua vain vähän

Ei kuvaa minua

Vastaa seuraaviin kysymyksiin kirjoittaen. Lisätilaa on tarvittaessa paperin toisella puolella.

9. KERRO OMIN SANOIN, MITEN RYHMÄN TOIMINTA/RYHMÄÄN PÄÄSY ON VAIKUTTANUT POSITIIVISESTI TAI NEGATIIVISESTI TOIMINTAASI ARJESSA.

10. KERRO PÄIVITTÄISISTÄ ASKAREISTA JOITA TEET

A. ITSENÄISESTI

B. OMA-ALOITTEISESTI

11. MITÄ MUUTOKSIA HUOMAAT OMASSA TOIMINNASSASI RYHMÄN AIKANA?

Liite 2. Tutkimuslupa Akaa

AKAAN KAUPUNKI

perusturvajohtaja

PÄÄTÖSPÖYTÄKIRJA § 107/2017
01.11.2017

Dno:D/1121/13.00/2017

Tutkimusluvan myöntäminen / Korhonen Hannu

Asiaselostus	<p>Jyväskylän ammattikorkeakoulun opiskelija Hannu Korhonen hakee tutkimuslupaa opiskeluunsa liittyvään opinnäytetyöhön.</p> <p>Opinnäytetyön aiheena Korhosella on annetun roolin vaikutus kehitysvammaisen henkilön arjen toimivuuteen. Tarkoituksena on selvittää mielekkään, positiivisen, annetun roolin vaikutusta kehitysvammaisen henkilön arjen toimivuuteen.</p> <p>Tutkimuksen ryhmäläiset valikoituvat satunnaisesti Kehitysvammaisten tukiliitto ry:n järjestämän "Teatterista voimaa vuorovaikutukseen" -ryhmätoiminnan kautta.</p> <p>Akaassa tutkimuslupaa haetaan Toimintakeskus Resiinassa 1.11.2017 alkavan ryhmän ryhmäläisille ja heidän lähi-ihmisilleen. Kysely kohdistuu aikavälille 1.11.2017-31.1.2018. Menetelmänä käytetään kyselylomaketta.</p>
Päätös/ perustelut	<p>Myönnetään Hannu Korhoselle tutkimusluvan edellä esitetyn mukaisesti opinnäytetyön tekemiseen.</p> <p>Yhteyshenkilönä kaupungin perusturvatoimessa on vammaispalvelujen vastaava hoitaja Marja-Leena Korpela.</p>
Päätösvallan peruste	Akaan perusturvalautakunta 23.8.2017 § 91
Pöytäkirjan julkisuus	Pöytäkirja on yleisesti nähtävillä 6.11.2017 viranhaltijan toimipisteessä.
Allekirjoitus	 Eina Anttila perusturvajohtaja
Lisätietoja antaa	vastaava hoitaja Marja-Leena Korpela 040 335 3389 marja-leena.korpela@akaa.fi
Muutoksenhaku	Oikaisuvaatimus on tehtävä 14 päivän kuluessa tiedoksisaunnista. Muutoksenhakuohjeet ovat liitteenä.
Tiedoksi/ toimenpiteitä varten	Hannu Korhonen vanhus- ja vammaispalvelujohtaja Eveliina Kiiski vastaava hoitaja Marja-Leena Korpela perusturvalautakunta

Liite 3. Tutkimuslupa Valkeakoski

Asia Tutkimuslupa. Hannu Korhonen. Jyväskylän Ammattikorkeakoulu

Asiaselostus Hannu Korhonen opiskelee Jyväskylän ammattikorkeakoulussa. Hän suorittaa toimintaterapiaopintoja. Opiskelija Hannu Korhonen on työskennellyt luovia terapiamenetelmiä käyttäen kehitysvammaisten parissa.

Tutkimuksen tarkoitus on selvittää mielekkään, positiivisen, annetun roolin vaikutusta kehitysvammaisen henkilön arjen toimijuuteen. Voidaanko arkeen lisätyllä roolilla vaikuttaa henkilön oma-aloitteisuuteen, itsenäisempään toimintaan ja itseohjautuvuuteen?

Työhön valikoituvat henkilöt ovat halukkaita osallistumaan ryhmän toimintaan ja he eivät tule terveydenhuollon palveluista ohjattuna. Osallistujilta ei kerätä henkilötietoja tai muita tietoja joista henkilön voisi tunnistaa.

Tutkimuksessa käytetty lähi-ihminen ilmaisulla tarkoitetaan työntekijää, joka työskentelee läheisesti henkilön kanssa.

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, kuinka luovien terapia menetelmien kautta annettu rooli(t) vaikuttavat henkilön arjessa? Luovan menetelmän työkaluna käytetään Kehitysvammaisten tukiliitto Ry:n pitämää ”teatterista voimaa vuorovaikutukseen” ryhmää ja sen sisältämiä menetelmiä. Selvittää, kuinka luovien terapia menetelmien kautta annettu rooli(t) vaikuttavat henkilön arjessa? Luovan menetelmän työkaluna käytetään Kehitysvammaisten tukiliitto Ry:n pitämää ”teatterista voimaa vuorovaikutukseen” ryhmää ja sen sisältämiä menetelmiä.

Opinnäytetyön suunniteltu aikataulu

Alkukysely lokakuun aikana ennen ryhmän alkamista
3.11.2017

Välikysely marras-joulukuun aikana

Loppukysely tammikuun loppuun mennessä

Opinnäytetyön palautus ja valmis raportti maaliskuun 2018 loppuun mennessä.

Tutkimus on tyypiltään kyselytutkimus. Menetelmänä käytetään kyselylomaketta. Kysely tehdään kehitysvammaiselle ja lähihenkilölle eli työntekijälle yhtä aikaa. Kyselyssä selvitetään kehitysvammaisen henkilön arjen toimintojen (oma-aloitteisuus, itsenäinen toiminta,

itseohjautuvuus) kehittymistä näytelmäkerhon (teatterista voimaa vuorovaikutukseen) aikana. Opinnäytetyö tehdään käyttäen kvalitatiivista ja kvantitatiivista tutkimusta.

Jyväskylän Ammattikorkeakoulun rooli on olla vastuussa tutkimuksen oikeellisuudesta, eettisyydestä ja tietojen oikeanlaisesta säilyttämisestä ja tuhoamisesta. Lisäksi ammattikorkeakoulun tehtävä on tukea ja ohjata opinnäytetyön tekijää läpi tutkimusprosessin.

Sisällönohjaajana toimii lehtori Mari Kantanen, Jyväskylän ammattikorkeakoulu ja menetelmäohjaajana yliopettaja Sanna Sihvonen, Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Työstä hyötyy Kehitysvammaisten Tukiliitto Ry saamalla kokemukselliselle tiedolle tutkimuksellista vahvistusta.

Tutkimukseen kerätty ja käsitelty materiaali hävitetään silppuamalla. Tietoja ei luovuteta kolmansille osapuolille tai käytetä muihin tutkimuksiin.

Päätös/perustelut

Myönnän Hannu Korhoselle luvan kyselytutkimuksen tekemiseen Valkeakosken kaupungin kehitysvammaisten päivä- ja työtoiminnassa. Hakijan tulee toimittaa valmis raportti tutkimuksen valmistuttua.

Ratkaisuvalta: Hallintosääntö 28 §

Oikaisuvaatimus ja pöytäkirjan nähtävänä pito

Virhe. Tuntematon asiakirjan ominaisuuden nimi.

Pöytäkirja on yleisesti nähtävänä päätöksen tehneen viranhaltijan toimipisteessä 7.11.2017.

Allekirjoitus

Virhe. Tuntematon asiakirjan ominaisuuden nimi.
Virhe. Tuntematon asiakirjan ominaisuuden nimi.

Tiedoksi/toimenpiteitä varten

KH, Sotela, Hannu Korhonen, Vammaispalvelut/Anne Saarinen ja Sanna Hangaslammi, Työllisyyspalvelut/ Sari Ilovuori

Oikaisuvaatimusohje

Tähän päätökseen tyytymätön voi tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen.

Oikaisuvaatimuksen voi tehdä asianosainen eli se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa tai kunnan jäsen.

Oikaisuvaatimus on tehtävä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista, Asianosaisen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon, jollei muuta näytetä, seitsemän päivän kuluttua siitä kun päätöstä koskeva pöytäkirjanote on lähetetty hänelle kirjeellä tiedoksi. Kunnan jäsenen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon, kun pöytäkirja on asetettu yleisesti nähtäväksi.

Oikaisuvaatimuksessa on käytävä ilmi vaatimus perusteineen. Hakemukseen on merkittävä oikaisua vaativan ja kirjelmän laatijan nimi ja kotikunta sekä postiosoite ja puhelinnumero.

Oikaisuvaatimukseen on liitettävä:

pätös, johon oikaisua haetaan, joko kopiona tai alkuperäisenä asiakirjat joihin vedotaan.

Oikaisuvaatimus postitetaan osoitteeseen:

Valkeakosken kaupunki, Kirjaamo, PL 20 (Sääksmäentie 2), 37601 Valkeakoski

Oikaisuvaatimus voidaan toimittaa myös sähköpostitse osoitteeseen:

valkeakosken.kaupunki@valkeakoski.fi

Liite 4. Aiheen tiivistelmä lupahakemukseen

”Annetun roolin vaikutus arjen toimijuuteen”

Opinnäytetyö Jyväskylän Ammattikorkeakoulu
 Sosiaali- ja terveysala
 Toimintaterapian opinnot
 Hannu Korhonen

Aihe: Tarkoitus on selvittää mielekkään, positiivisen, annetun roolin vaikutusta kehitysvammaisen henkilön arjen toimijuuteen. Voidaanko arkeen lisätyllä roolilla vaikuttaa henkilön oma-aloitteisuuteen, itsenäisempään toimintaan ja itseohjautuvuuteen?

Tarkoitus: Selvittää, kuinka luovien terapia menetelmien kautta annettu rooli(t) vaikuttavat henkilön arjessa? Luovan menetelmän työkaluna käytetään Kehitysvammaisten tukiliitto Ry:n pitämää ”teatterista voimaa vuorovaikutukseen” ryhmää ja sen sisältämiä menetelmiä.

Menetelmä: Tutkimus on tyypiltään kyselytutkimus. Menetelmänä käytetään kyselylomaketta. Kysely tehdään kehitysvammaiselle ja lähihenkilölle eli työntekijälle yhtä aikaa. Kyselyssä selvitetään kehitysvammaisen henkilön arjen toimintojen (oma-aloitteisuus, itsenäinen toiminta, itseohjautuvuus) kehittymistä näytelmäkerhon (teatterista voimaa vuorovaikutukseen) aikana. Opinnäytetyö tehdään käyttäen kvalitatiivista ja kvantitatiivista tutkimusta.

Aikataulu:

Alkukysely ennen ryhmän alkamista 3.11.2017
 Välikysely marras-joulukuun 2017 aikana
 Loppukysely tammikuu 2018
 Loppuraportin kirjoitus helmikuu 2018 aikana

Luotettavuus ja eettisyys:

Opinnäytetyössä hankitaan tietoa kyselylomakkeella. Kyselyssä ei kysytä henkilötietoja tai muita henkilöön liittyviä tietoja joista henkilön voi tunnistaa. Kyselyistä saatuja vastauksia ei luovuteta kolmansille osapuolille. Lopullisessa raportissa ei käsitellä yksittäisen henkilön kyselyyn antamia tietoja. Työn valmistuttua kerätty tieto hävitetään eli (silputaan) ja sitä ei käytetä tai luovuteta muihin tutkimuksiin.

Teoria: Model of Human Occupation, Inhimillinen toiminnan malli. Teoriaa ohjaa Gary Kielhofnerin ja hänen työryhmänsä malli, jossa keskiössä on *tahto, tottumus, suorituskyky ja ympäristö*. Jacob L. Moreno Rooliteoria

Kohderyhmä:

Tutkimuksen ryhmäläiset valikoituvat satunnaisesti mukaan ja eivät tule ryhmään terveydenhuollon palveluiden kautta. Ryhmäläiset tulevat Kehitysvammaisten tukiliitto Ry:n järjestämän ”Teatterista voimaa vuorovaikutukseen”.

Tutkimuslupaa haetaan kyselyn tekemiseen Valkeakosken Päivä- ja Toimintakeskuksessa 3.11.2017 alkavaan ”Teatterista voimaa vuorovaikutukseen” ryhmäläisille ja heidän lähi-ihmisille. Kysely kohdistuu aikavälille 3.11.2017 – 31.1.2018.

Yhteistyökumppanit:

Jyväskylän Ammattikorkeakoulu

Mari Kantanen mari.kantanen@jamk.fi (sisältöohjaaja)

Sanna Sihvonen sanna.sihvonen@jamk.fi (menetelmäohjaaja)

Hannu Korhonen K1927@student.jamk.fi (opinnäytetyön tekijä)

045-1397434

Kehitysvammaisten Tukiliitto Ry

Pia Mölsä pia.molsa@kvtl.fi (yhteyshenkilö)050-4656283

Kari Vuorenmaa kari.vuorenmaa@kvtl.fi

Anne Vuorenmaa anne.vuorenmaa@kvtl.fi (teatteriryhmän vetäjä)

Johanna Sakko johanna.sakko@kvtl.fi

Opinnäytetyön tekijän allekirjoitus

Hannu Korhonen

K1927@student.jamk.fi

045-139 74 34

Liite 5. Jyväskylän Ammattikorkeakoulun lupahakemus

Hakijan tiedot	Nimi Hannu Korhonen	Henkilötunnus 040279-099S	
	Katuosoite Mäkijärventie 375	Postinumero 40950	Postitoimipaikka Muurame
	Puhelin 045-1397434	Sähköpostiosoite K1927@student.jamk.fi	
	Tutkimuslaitos, oppilaitos tai muu yhteisö Jyväskylän Ammattikorkeakoulu	Hakijan tehtävä/virka-asema Opiskelija	
Tutkimuksen ohjaaja	Nimi Mari Kantanen, Sanna Sihvonen	Oppiarvo ja ammatti Lehtori, Projektitutkija. Yliopettaja	
	Toimipaikka ja osoite Jyväskylän Ammattikorkeakoulu, Piippukatu 1, 40100 Jyväskylä		
	Puhelin 0400-989470 Mari Kantanen 040- 7274085 Sanna Sihvonen	Sähköpostiosoite mari.kantanen@jamk.fi sanna.sihvonen@jamk.fi	
Tutkimuksen toimeksi-antaja	Toimeksiantaja Jyväskylän Ammattikorkeakoulu		
	Yhteystiedot Mari Kantanen menetelmäohjaaja 0400-989470, mari.kantanen@jamk.fi Jaana Ritsilä Koulutusvastaava 0400-989 456, jaana.ritsilä@jamk.fi		
	Jyväskylä <u>25/10/2017</u>		
8.4.1 Esittelijä täyttää	☐ Puollan tutkimusluvan myöntämistä	☐ En puolla tutkimusluvan myöntämistä	
	Perustelut		
Päiväys ja esittelijän allekirjoitus	Paikka ja päivämäärä _/_/____	Allekirjoitus	
Päätäjä täyttää	Tutkimusluvan myöntäminen		
	☐ Tutkimuslupa myönnetään ja pyydetty tiedot luovutetaan.	☐ Tutkimuslupaa ei myönnetä eikä pyydetty tietoja luovuteta.	
	Myöntämisen ehdot ☐ Hakijan tulee toimittaa valmis raportti tutkimuksen valmistuttua ja esitellä tutkimuksen suullisesti ☐ Hakija sitoutuu maksamaan tietojen luovuttamisesta syntyneet kustannukset ☐ Muut ehdot		
	Perustelut myöntämättä jättämiselle		

	Päätäjän nimi	
Päiväys ja päätäjän allekirjoitus	Paikka ja päivämäärä _/_/____	Allekirjoitus
Tiedottaminen päätöksestä	☐ tutkimusluvan hakijalle ☐ tietohallinnon suunnittelijalle ☐ henkilöstöpäälliköille ☐ opiskelijapalveluiden päälliköille ☐ yksikönjohtajalle	

Liite 6. Henkilökohtainen tutkimuslupa

Tutkimuslupa

Tämä lupa on tarkoittaa, että:

- Minun kertomiani asioita voi käyttää kyselytutkimuksessa.
- Kyselytutkimus tehdään Jyväskylän Ammattikorkeakoululle opinnäytetyönä.
- Tutkimusaineistoa kerää opiskelija Toimintaterapeutti Hannu Korhonen.
- Tutkimusaineistoa ovat kyselytutkimuksen vastaukset.
- Tutkimukseen ei tule kenenkään osallistujien nimiä.
- Kerätty tietoa ei anneta eteenpäin jatkotutkimuksia varten.
- Opinnäytetyö julkaistaan theseus-tietokannassa.

Annan luvan käyttää kertomiani asioita tutkimuksessa.

Päiväys _____

Allekirjoitus

Liite 7. Selitesivu kyselyyn**SELITE SIVU**

TÄLLÄ SIVULLA ON SELITYS KYSELYSSÄ KÄYTETYILLE SANOILLE.

OMA-ALOITTEINEN	ALOITAN ITSE TOIMINNAT OMASTA HALUSTA JA TAHDOSTA
ITSENÄINEN TOIMINTA	PYSTYN JA OSAAN TOIMIA KOKONAAN TAI OSITTAIN ILMAN TOISTEN APUA
TOIMIA	TEHDÄ, PYSTYÄ, KYETÄ
ASKARE	PÄIVITTÄISTÄ TOIMINTAA-JA TEKEMISTÄ
TOIMINTA	ITSE HALUTTU TAI TOISTEN PYYTÄMÄ TEKEMINEN